

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Filmové adaptace literárních předloh:

Vybraná díla z tvorby Stephen Kinga

Lucie Chlustinová

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

**Filmové adaptace literárních předloh:
Vybraná díla z tvorby Stephena Kinga**

Lucie Chlustinová

Vedoucí práce:

Mgr. Jan Kastner

Katedra filozofie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, 22. dubna 2013

.....

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat za cenné rady a připomínky při vedení práce panu Mgr. Janu Kastnerovi. Dále mé poděkování patří Tereze Auterské a Miroslavu Ulčovi za podporu během psaní.

Obsah

1 Úvod	1
2 Filmové adaptace	3
2.1 Rozdíly mezi knihou a filmem.....	5
2.2 Vnímání adaptace čtenářem a divákem	7
3 Druhy adaptačních postupů	9
3.1 Geoffrey Wagner	9
3.2 Michael Klein a Gillian Parkerová	10
3.3 Dudley Andrew	10
3.4 Brian McFarlane	11
3.5 „Telling“ ↔ „Showing“ Linda Hutcheonová	11
3.6 Julie Sandersová	12
4 Stephen King	13
4.1 Dětství a dospívání.....	14
4.2 Počátky vlastní tvorby	15
4.3 Stephen King se stává mistrem hororu	18
4.4 Richard Bachman.....	22
5 Horor	23
6 Stephen King a jeho dílo	25
6.1 Carrie	26
6.2 Osvícení	28
6.3 Odůvodnění volby knih pro jejich komparaci s filmy	29
7 Filmové adaptace vybraných děl Stephena Kinga	30
7.1 Osvícení: porovnání knihy s filmovou adaptací z roku 1980	31
7.2 Osvícení: porovnání knihy s filmovou adaptací z roku 1997	38
7.3 Carrie: porovnání knihy s filmovou adaptací z roku 1976	40
7.3 Carrie: porovnání knihy s filmovou adaptací z roku 2002	42
8 Závěr	44
9 Použitá literatura	46
10 Summary	50
11 Přílohy	1

1 Úvod

Filmové adaptace jsou součástí kinematografie již od jejího počátku. Přepřacování literárního díla do filmové podoby provází mnohá úskalí týkající se toho, jak správně převést text do audiovizuální formy. Tato bakalářská práce se bude zabývat právě problematikou přeměny literárních příběhů na příběhy filmové. Pro vlastní porovnání knihy s její filmovou adaptací, jsem si vybrala některá díla z tvorby Stephen Kinga. Konkrétně se jedná o díla *Osvícení* a *Carrie*.

V rámci první kapitoly, tedy než se dostaneme k samotné komparaci vybraných děl Stephen Kinga, se zaměříme na problematiku filmových adaptací obecně. Tato kapitola obsahuje vymezení pojmu „filmové adaptace“ a stručný historický přehled vývoje převodu literárních děl do filmové podoby. V rámci této části práce se budu zabývat odlišnostmi mezi knihou a filmem a tím, jak se filmaři technicky vyrovnávají s běžnými literárními postupy, jako jsou mentální pochody postav, přenesení děje na nějakou událost v minulosti atd. Kapitola bude dále obsahovat vymezení rozdílu mezi čtenářem a divákem. Popíši zde přístup čtenáře k adaptaci knihy a srovnám jej s dojmy diváků, kteří nečetli knižní předlohu. Součástí práce je také přehled možných adaptačních postupů, například metoda Dudleyho Andrewa nebo Geoffreyho Wagnera. Tyto postupy jsou posléze použity k analýze vybraných filmových adaptací.

Součástí práce je také životopis vybraného autora rozdělený na podkapitoly pro lepší orientaci. Před zkoumáním samotné tvorby Stephen Kinga, bude ve stručnosti vymezen literární a filmový žánr „horor“. V kapitole s názvem *Stephen King a jeho dílo* v krátkosti pojednám o námětech, které spisovatel ve svých knihách používá. Blíže se budu věnovat dílům *Osvícení* a *Carrie*. Poslední kapitola práce bude zaměřena na samotnou analýzu a komparaci filmových adaptací, které vznikly na námět knih *Osvícení* a *Carrie*. Díla budou konfrontována s výše zmíněnými adaptačními postupy. V této části podám ucelený pohled na film, jako na adaptaci a vyjmenuji zde podstatné rozdíly mezi snímkem a knihou, budou-li se lišit dějem nebo smyslem příběhu.

Práce si v teoretické části klade za cíl dostatečně vymežit pojem „*filmové adaptace*“ a nalézt možné postupy převodu literárního díla na filmové plátno. Cílem aplikující části je pak vlastní nalezení odlišností mezi dílem a filmovým snímkem, který vznikl na základě předlohy. Komparace konkrétně proběhne mezi knihou *Osvícení* a jeho adaptacemi z roku 1980 i 1997 a Kingovou první vydanou knihou *Carrie*, kterou můžeme také vidět ve dvou filmových verzích a to z roku 1976 nebo 2002.

2 Filmové adaptace

Slovo adaptace pochází z latinského *adaptatio*, což znamená přizpůsobovat. Jedná se o úpravu, přizpůsobení a převedení autorského textu do nové podoby. Jako výsledek vzniká jiné umělecké dílo. V našem případě jím bude filmový snímek, který je adaptací knihy. Mezi adaptace můžeme zařadit například komiksy, muzikály, parodie, divadelní hry, dokonce také některou středověkou literaturu. Rytířský epos *Alexandreida* se stala předlohou pro mnoho dalších eposů (i pro českou *Alexandreidu*). Někdy se stává, že adaptace je úspěšnější než původní dílo například Shakespeare převzal námět na svou hru *Romeo a Julie* od Mattea Bandella, autora novel z 16. století¹ (V případě Stephen Kinga bych uvedla *Zelenou míli* a *Vykoupení z věznic Shawshank*). Daleko častěji ale slyšíme o neúspěšných adaptacích. Tento nezdar neohrožuje knihu, ale filmaře, kteří se nedovedli vypořádat s předlohou. Problém jako takový nespočívá v nezvládnutí rozsahu nebo nemožnost nalezení ekvivalentů pro různé stylové postupy (děje, které probíhají na různých místech ve stejném čase; myšlenky postav), ale ve špatné interpretaci knihy a v nedomyšlení určitých motivů.² Faktem však zůstává, že filmy zajišťují svým předlohám nesmrtelnost. Polský filmový kritik Alexandr Jackiewicz se k adaptacím vyjadřuje takto: „*Potřeba uvidět literární dílo je tak přirozená a silná, že adaptace budou vznikat tak dlouho, jak dlouho bude existovat film, ačkoliv jsou často barbarstvím*“³

Filmové adaptace se začaly ve velké míře natáčet po zavedení zvukového filmu. Díky zvuku mohla být v adaptaci adekvátněji vyjádřena dramatičnost příběhu a psychologie postav.⁴ Počáteční pokusy o adaptaci knih nalézáme i ve němém filmu. Alicja Helmanová označuje tuto dobu za období „*Pouťových biografů*“ (raná fáze kinematografie). V této fázi kinematografie se promítaly krátké filmy a adaptacemi byli spíše pohyblivé ilustrace ke známému dílu. Němý film se vyvíjel, stával se delším a začalo se v něm volně zacházet s časem i prostorem. Důležitým mezníkem pro filmové umění byl vynález zvukového filmu, který přinesl celistvý charakter

¹ LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Průvodce literárním dílem: výkladový slovník základní pojmů literární teorie*. s. 7. (dále citováno jako *Průvodce literárním dílem*)

² MRAVCOVÁ, Marie. *Literatura ve filmu*. s. 8.

³ Tamtéž s. 8–9.

⁴ Tamtéž s. 15.

filmového sdělení.⁵ Kvůli vývoji filmu se ve 20. století románové umění rozdělilo na dvě části a to na populární romány (Danielle Steelová, Stephen King), které jsou úzce spojeny s filmem, a elitní romány (Milan Kundera), jenž vznikají jako avantgardní dílo.⁶

Literatura je tedy součástí kinematografie již od jejího počátku. Knihy jsou pro filmaře inspirací, nabízejí velké množství témat, narativních vzorců i nepřeberné množství možných postav. Jelikož jsou adaptace oblíbenou filmovou látkou, je třeba se zajímat o problémy, které přicházejí s tímto úkolem. Většinou se soudilo, že by měl existovat daný postup, z kterého musí vzniknout dobrá adaptace. Přesný vzorec bohužel neexistuje. Lze říci, že byly napsány knihy, jež jsou vhodné k filmovému zpracování, ale také ty, které nelze převést na filmový pásek. Pokud se o to filmař pokusí, je jeho filmová adaptace zpravidla neúspěšná, ač film může být velmi dobrý.⁷ Předloha není totiž jen zdrojem dialogů a dějů, ale je kritériem pro hodnocení a pochopení filmové verze. Není to myšleno tak, že potřebujeme číst knihu, abychom pochopili film, ale znalost předlohy napomáhá k hlubšímu proniknutí do děje. Někteří lidé věří, že zhlédnutí filmu je to samé, jako přečtení knihy. Soudí tak zejména studenti středních škol, kteří nechtějí číst sáhodlouhá díla a díky existenci mnoha rozdílných zfilmovaných adaptací, ke kterým se níže dostaneme, často zjišťují, že snímek s knihou měl pramálo společného.⁸ Robert Stam podotýká, že hlavně hollywoodská produkce se vědomě vyhýbá natáčení extrémních a kontroverzních názorů, filozofických témat, ale také homosexuální, politické nebo sociální tematiky. Tento počin označuje pojmem „čistka“. V konečné fázi je ponechán pouze základní příběh bez původní hloubky, kterou obsahovala kniha.⁹ Lidé jsou častokrát takovými „cenzurami“ připravování o poslání určitých knih a pravděpodobně si je nikdy nebudou chtít přečíst, protože jim byl naservírován jednoduchý příběh bez vyššího významu.

⁵ HELMANOVÁ, Alicja. *Tvořivá zrada: filmové adaptace literárních děl*. In: MAREŠ, Petr. SZCZEEPANIK, Petr. *Tvořivé zrady: současné polské myšlení o filmu a audiovizuální kultuře*. s. 137. (dále citováno jako *Tvořivá zrada: filmové adaptace literárních děl*)

⁶ MONACO, James. *Jak číst film: svět filmů, médií a multimédií : umění, technologie, jazyk, dějiny, teorie*. 43–44. (dále citováno jako *Jak číst film*)

⁷ HELMANOVÁ, Alicja. *Tvořivá zrada: filmové adaptace literárních děl*. s. 133.

⁸ MRAVCOVÁ, Marie. *Literatura ve filmu*. s. 5–7.

⁹ BUBENÍČEK, Petr. *Filmové adaptace: hledání interdisciplinárního dialogu*. *Iluminace: časopis pro teorii, historii a estetiku filmu*, roč. 22, č. 3, s. 16–17. (Dále citováno jako BUBENÍČEK, Petr. *Filmové adaptace: hledání interdisciplinárního dialogu*.)

2.1 Rozdíly mezi knihou a filmem

Společným znakem filmu i knihy je narace. O filmu se tvrdí, že je ze všech performativních umění nejeklektičtější. Obsahuje to nejlepší spojení hudby, která navazuje požadované emoce; divadelního herectví; vizuálnosti fotografie a malířství; pohybu (tance) a dekorativnosti architektury.¹⁰ Dále také obsahuje literární elementy, jako je fabulace, (vytváření děje), reálná slovní soustava (dialog, monolog apod.) a metaforické nebo symbolické uspořádání. Na rozdíl od knihy vyvolává film dojem, že to co se na plátně děje, probíhá v přítomnosti. Román je naproti tomu jakási vzpomínka, příběh, který se odehrál v minulosti.¹¹ Při změně literárního příběhu na příběh filmový se „bylo, nebylo“ mění na „tady a teď“. V kinematografii se minulost, přítomnost a budoucnost slučuje. Literatura pro změnu místa a času používá slova jako „zatímco“, „nedaleko“, „později“. Filmař namísto toho použije „prolínačku“, použije jinak barevný obraz (nejčastěji sépiový) nebo vloží na začátek scény dataci (Praha 1985).¹² Film i kniha obsahuje velké množství podrobností a vlastně vše, co se dá říci slovy, se dá ve filmu zobrazit. Musíme však zůstat při zemi. I v dnešním světě výpočetní techniky nelze každou fantazii přenést na filmové plátno.¹³ Dříve když nebyla výpočetní technika natolik vyspělá, měli před sebou filmaři těžší úkol, co se týče zvláštních efektů. Teprve s technickým rozvojem v 90. letech se začaly zvyšovat možnosti, jenž vedly k lepším adaptacím.¹⁴ Jedním z prvních filmů, kde byly intenzivně použity speciální digitální efekty, byl *Terminátor 2* (1991) s Arnoldem Schwarzeneggerem a podstatná část rozpočtu byla použita právě na drahé, v tu dobu nerozšířené, efekty. Například ve filmové adaptaci *Carrie* z roku 1976 nemohla hlavní hrdinka zapálit celé městečko Castle Rock (výbuch školy, benzínové pumpy apod.), protože vytvořit takový efekt by stálo velké množství peněz, pokud by se to vůbec povedlo. Oproti tomu další (třetí) adaptace stejnojmenného filmu, která se chystá na říjen tohoto roku, tyto scény obsahuje, jak prozrazuje trailer. Dalším problémem, se kterým se filmoví tvůrci musejí potýkat, je délka románů. Dnešní romány jsou kratší oproti těm starším například *Vojna a Mír* je

¹⁰ HUTCHEONOVÁ, Linda. Co se děje při adaptaci?. *Iluminace: časopis pro teorii, historii a estetiku filmu*, roč. 22, č. 3, s. 25. (Dále citováno jako HUTCHEONOVÁ, Linda. *Co se děje při adaptaci?*.)

¹¹ MRAVCOVÁ, Marie. *Literatura ve filmu*. s. 11–12.

¹² HUTCHEONOVÁ, Linda. *Co se děje při adaptaci*. s. 47–48.

¹³ MONACO, James. *Jak číst film*. s. 41.

¹⁴ MRAVCOVÁ, Marie. *Literatura ve filmu*. s. 13

přibližně třikrát delší než je průměrný scénář, který čítá něco mezi 120-150 stranami. Samozřejmě i dnešní doba poskytuje rozsáhlé knihy a právě u jejich adaptací se často vytrácí některé části děje. Otázka nedostatečného místa ve filmu se dá vyřešit vytvořením seriálu. James Monaco říká, že nejpodstatnější rozdíl mezi knihou a filmovým snímkem spočívá tom, že romány jsou vyprávěny autorem a jen ten nám určuje, co můžeme vidět. U filmů vidíme a slyšíme mnohem více. Pro romanopisce by bylo zbytečně zdlouhavé popisovat každý detail například ulice. Navíc cokoliv autor napíše, obsahuje jeho předsudky, úhel pohledu a jeho jazykové vyjádření.¹⁵ U filmu se zpravidla funguje kolektivní autorství a na snímku se podílí tolik lidí, že jejich vlastní názory a předsudky jen těžko najdeme.¹⁶ Vedle kolektivních adaptací existují ještě autorské filmy. Ty se liší v osobním a původním záměru. Může to být touha uvidět natočenou svoji oblíbenou knihu, pokus o vlastní zpracování příběhu nebo aktualizování v rámci nových historických událostí.¹⁷ Na druhou stranu Wolfgang Iser vyčítá filmu, že potlačuje vlastní imaginaci, kterou četba podporuje například tím, že si hrdinu musíme představit, a nedostáváme vlastně žádný prostor k tomu, abychom museli použít představivost.¹⁸ Iserovi oponuje Seymour Chatman, jenž tvrdí, že film není „bezmezerovitý“ a jako příklad uvádí gesta a emoce, které nejsou vysvětleny dialogem ani kontextem a my si musíme domyslet (intuitivně nebo ze zkušenosti), co skrývají za význam.¹⁹ Další rozdíl se týká napětí. Napětí v literární předloze se vytváří mezi vyprávěním a vypravěčem, u filmového snímku se napětí vyskytuje mezi materiály příběhu a objektivní povahou obrazu. Co se týče obsahu, tyto dvě narace se liší v možnosti zaměření pozornosti recipienta. Když čteme text, můžeme číst pouze to, co je před námi, ale když se díváme na film, můžeme si vybrat to, co budeme sledovat. Samozřejmě si nemůžeme vybírat z velkého množství variant, ale pokud nás zrovna nebaví rozhovor hlavních postav, můžeme si prohlížet např. pokoj ve kterém se nacházejí.²⁰ Film může využívat své vícevrstvosti (kromě jazyka ho doprovází obraz a hudba) k vyjádření toho, co je u předlohy komentářem

¹⁵ MONACO, James. *Jak číst film*. s. 42

¹⁶ MOCNÁ, Dagmar et al. *Encyklopedie literárních žánrů*. s. 197.

¹⁷ MRAVCOVÁ, Marie. *Literatura ve filmu*. s. 66.

¹⁸ BUBENÍČEK, Petr. *Filmové adaptace: hledání interdisciplinárního dialogu*. s. 9.

¹⁹ Tamtéž s. 10.

²⁰ MONACO, James. *Jak číst film*. s. 42–43.

vypravěče (autora).²¹ Zaměříme-li se na rozdíl mezi filmovou adaptací a originálním filmem odlišnost leží ve scénáři. U adaptací odpadá nutnost vstupních etap, kterým je scénář podroben. Mezi vstupní etapy řadíme námět (námět má dvě až tři strany a obsahuje stručný nástin příběhu) a z něho vycházející synopsi (synopsi tvoří lineární posloupnost příběhu neobsahující dialogy. Rozmezí mezi deseti až patnácti stranami).²²

2.2 Vnímání adaptace čtenářem a divákem

Pro své zpracování si filmaři nejčastěji vybírají to, co se masově čte. To vlastně i vysvětluje, proč počet adaptací natočených podle Kingových knih přesahuje číslo padesát. Na druhou stranu je pravdou, že film ovlivňuje četbu recipientů. Čtenář má nutkání zhlédnout filmovou adaptaci jeho oblíbené nebo právě přečtené knihy, stejně jako si chce filmový divák přečíst literární předlohu. Je pravdou, že díky filmům se zvyšují počty čtenářů.²³ Divák, který knihu již přečetl, si při zhlédnutí filmu uvědomuje, že se setkává s něčím již známým, i když si knihu skoro nevybavuje. Jiným druhem recipienta je člověk, který se uchýlil k návštěvě kina, protože chce vidět filmovou adaptaci knihy a srovnat jí se svými vzpomínkami na předlohu. Takový divák zná dějovou linii, záhady i samotný konec. Režisér může určité pasáže knihy proházet, ale recipient ví, zda příběh zůstal i přesto stejný. Tento znalý divák počítá s určitými změnami, ale nemůže se ubránit srovnávání. Po skončení filmu je schopný ohodnotit film jako adaptaci. Výhoda člověka, který zná původní dílo, je vyzdvihnuta v případě nelogického jednání postav nebo při nejasném či záhadném konci. Tento divák se může opřít o předlohu a pochopit film jako celek.²⁴ „Divák tedy není rozpolcen mezi sledováním filmu a vzpomínáním na knihu, ale směřuje k vytvoření jednoty, která už není ani pouze knihou, ani pouze filmem, jež právě v daném okamžiku sleduje.“²⁵ Recipient, který předlohu nezná, může být značně nespokojený, protože jeho filmový zážitek je kvůli neporozumění celku nedokonalý. Nejednou jsem od známých slyšela, že se jim filmové *Osvícení*

²¹ BUBENÍČEK, Petr. *Filmové adaptace: hledání interdisciplinárního dialogu*. s. 9.

²² MOCNÁ, Dagmar et al. *Encyklopedie literárních žánrů*. s. 195–197.

²³ HELMANOVÁ, Alicja. *Tvořivá zrada: filmové adaptace literárních děl*. s. 139.

²⁴ Tamtéž s.140–141.

²⁵ Tamtéž s. 143.

nelíbilo, protože ho zcela nepochopili. Již po premiéře filmu v roce 1980 považovala většina diváků film za zmatený a nesrozumitelný.²⁶

Film i literatura nám předkládají fiktivní příběhy, které nám přinášejí potěšení i poučení. Tato umění navíc obohacují naše vlastní zkušenosti a vytváří v nás náš jedinečný vlastní dojem z příběhu, který z empirie vychází. Film i kniha dokážou proměnit pohled diváka (čtenáře) na některé události i na sebe samého a navíc „[...] umění umožňuje člověku odpoutat se od utilitárních a manipulativních přístupů ke světu a tím jej uvolňuje pro celou oblast citů [...]“.²⁷

Přesto, že film v mnohém ovlivňuje literaturu, musíme dát za pravdu Marii Mravcové, která tvrdí, že *“Film ani při nejlepší vůli a největších ambicích nemůže existovat osaměle. Musí ho provázet literatura. V ní během naší historie nejlépe vykryštovalo všeobecné národní povědomí. A film se ho nemůže zmocnit bez ní.”*²⁸

Adaptace lze utvářet mnoha způsoby. Někteří filmoví tvůrci zůstanou věrní předloze a jiní chtějí interpretovat knihu po svém a natočit tak úplně nové dílo. Možnostmi adaptací a jejich druhy se budeme zabývat dále.

²⁶ 501 filmů, které musíte vidět. s. 194.

²⁷ BUBENÍČEK, Petr. *Filmové adaptace: hledání interdisciplinárního dialogu*. s. 16.

²⁸ MRAVCOVÁ, Marie. *Literatura ve filmu*. s. 98.

3 Druhy adaptačních postupů

Existuje mnoho možných způsobů, jak natočit film podle literární předlohy. V počátcích kinematografie mohli lidé vidět na plátně několika minutovou scénku z nějakého románu, což však nelze srovnávat z adaptací *Jih proti Severu*. Jednoduše by se dalo říct, že existuje tolik možných adaptací, kolik bylo podle knih natočených filmů. Někteří filmaři totiž vytvářejí své vlastní originální přístupy k adaptacím.²⁹ Ve zkratce můžeme tvrdit, že adaptaci je možno natočit od téměř doslovného přepisu (doslovnou adaptaci) až po volnou adaptaci, která z původní předlohy vychází jen minimálně.³⁰ Nyní si ukážeme několik možných přístupů k literárnímu materiálu, kterých se můžeme držet.

3.1 Geoffrey Wagner

Geoffrey Wagner rozlišuje tři možné druhy adaptace:

Transpozice: Jedná se o prosté přenesení románu na plátno. Takový snímek je velmi věrný předloze, ale nelze tak učinit s každou knihou.

Komentář: Originální dílo je poupraveno. Adaptátor vědomě změní určité části předlohy.

Analogie: U tohoto druhu adaptace je původní dílo výrazně změněno. Již od počátku není cílem vytvořit přesnou adaptaci, ale zcela nové originální umělecké dílo.³¹

²⁹ HELMANOVÁ, Alicja. *Tvořivá zrada: filmové adaptace literárních děl*. s. 134.

³⁰ BERNARD, Jan. Pavla FRÝDLOVÁ. *Malý labyrint filmu*. s. 13.

³¹ HELMANOVÁ, Alicja. *Tvořivá zrada: filmové adaptace literárních děl*. s. 134.

3.2 Michael Klein a Gillian Parkerová

Klein a Parkerová vytvořili také trojčlenný model, který je do jisté míry podobný tomu Wagnerovu:

a) Věrnost vůči předloze

b) Zachování pouze základní kostry příběhu- samotný text podléhá interpretaci nebo dekonstrukci.

c) Pojímání originálu jako syrové materie- původní dílo slouží jen jako námět nebo určité východisko pro vytvoření originálního díla.³²

3.3 Dudley Andrew

Dudley Andrew také rozeznává tři možné přístupy k původním předlohám.

Vypůjčka: Nejčastější přístup. Jedná se o vypůjčení např. námětu, jednotlivých prvků, určitých scén atd. Takováto „vypůjčka“ z knihy přenáší svoji prestiž na film, který vznikl na jejím základě.

Transformace: Jejím hlavním cílem je reprodukce podstatných rysů originálu a jistá věrnost předloze. Adaptace může zachovávat věrnost buď v „*liteře*“ nebo v „*duchu*“. V prvním případě jde o zachování postav, vzájemných vztahů a základních prvků narace. V druhém případě se snažíme ponechat stejné klima, hodnoty a styl originálu, což je velmi obtížné.

Křížení: Text originálu je zachován v nejvyšší možné míře. Originál ve filmu žije dále svým vlastním životem.³³

³² HELMANOVÁ, Alicja. *Tvořivá zrada: filmové adaptace literárních děl*. s. 134.

³³ Tamtéž s. 135.

3.4 Brian McFarlane

McFarlane se zaměřuje na dva přístupy k adaptacím:

Transfer: Do transferu spadá to, co patří k naraci příběhu a není spjata s jedním sémiologickým systémem, a tedy může být přeneseno do filmu.

Vlastní adaptace: K vlastní adaptaci řadíme vypovídání, které je vázáno na sémiologický systém. Musí existovat výrazový aparát, který nám umožní příběh vyprávět.³⁴

3.5 „Telling“ ↔ „Showing“ Linda Hutcheonová

Nejčastěji adaptace vznikají změnou z „telling“ na „showing“, tedy změna od vyprávění k předvádění. To znamená, že román převedeme do filmové podoby. Samozřejmě existuje také opačný a méně častý proces, ale knihy vycházející ze scénářů nejsou ve většině případů dobré.³⁵ Při vytváření filmové adaptace je nutné dramatizovat, což znamená, že popisy, vyprávění i myšlenky musí být převedeny do zvuků a obrazů a rozdíly nebo konflikty mezi postavami viditelně zobrazeny.³⁶ Další častou nutností je vyškrtat některé pasáže z knihy. Filmaři musí vtísnit snímek do cca dvou hodin, a proto konečný příběh postrádá některé situace nebo dialogy. To je častý důvod rozhořčení recipientů, ale mnohem více se rozčilují nad pokusy zasadit román do jiné doby, než pro kterou byl napsán nebo nad změnou žánru.

K adaptacím mimo pole literatury přiřazuje Linda Hutcheonová model „showing“ ↔ „showing“. Příběh, který funguje v jednom performativním médiu, může být bez větších problémů převeden do jiného performativního média. Např. muzikálová adaptace filmu.³⁷

³⁴ HELMANOVÁ, Alicja. *Tvořivá zrada: filmové adaptace literárních děl*. s. 135.

³⁵ HUTCHEONOVÁ, Linda. *Co se děje při adaptaci*. s. 27–28.

³⁶ Tamtéž s. 28–29.

³⁷ Tamtéž s. 33.

3.6 Julie Sandersová

Julie Sandersová vymezila dva pojmy:

Adaptace: Adaptací označuje autorka takové dílo, které dává najevo svojí vazbu k originálu. Takovéto filmy vždy vysílají signály, které nás dovedou ke zdrojovému textu

Přisvojení: Autoři se zásadně vzdalují od originálu a vytvářejí tak úplně nové dílo a ze zásady znemožňují dohledávání původního díla.³⁸

³⁸ BUBENÍČEK, Petr. *Filmové adaptace: hledání interdisciplinárního dialogu*. s. 11.

4 Stephen King

Stephen King, vášnivý fanoušek Red Sox, je jedním z nejbohatších a nejproduktivnějších spisovatelů na světě. Přes krušné začátky se prosadil a jeho jméno zná většina lidské populace. Od vydání jeho prvotního díla (*Carrie*) se žádná z jeho knih nepřestala tisknout. Na otázce, proč je tak úspěšný v psaní hororových příběhů, odpovídá takto: „*Horory jsou pro mne jakási psychická obrana. Magický kruh okolo mé rodiny.*“³⁹ Psaní je pro Stephena jako ventil, když o svém strachu napíše, udrží si ho od těla. „[...] *v dílech uvolněně servíruje drobky svého strachu a zároveň pro něj částečný důvod toho, proč píše, představuje snaha strach zahnat, zadusit a jednou provždy jej zbavit jeho hrůznosti, aby se jím už nikdy nemusel trápit.*“⁴⁰ Inspiraci nalézá všude. Dokonce i ta nejobyčejnější věc se může změnit ve zkázu lidstva. Sám o sobě mluví jako o občanu „*Lidové republiky Paranoia*“.⁴¹ Využívá většinou klasických hororových postav nebo zápletek a zasadí je do moderní doby. Příběh se často odehrává v malém městečku v Maine. V posledních letech můžeme u Kinga pozorovat odklon od nadpřirozených témat k realistickému a psychologickému hororu.⁴² Stát Main je pro Kinga semeništěm nápadů. Bydlí zde chudí lidé, kteří obývají stany v lesích, všude se povalují vraky aut a navíc každým takovým místem koluje spousta historek.⁴³ Hlavní zásadou pro Kingovu tvorbu je ponechání dostatečného místa pro fantazii, je podle něj lepší, když si některé věci musíme představit sami. Stephen King filmy miluje, ale vyčítá jim právě nedostatek vlastní imaginace.⁴⁴ Spisovatel prohlašuje: „*Chci sáhnout ven z knihy, uchopit vás a sevřít vás v živočišném objetí, z něhož byste se nemohli vysmeknout [...]. Myslím, že kniha by měla být něčím, co je skutečně živé a v mnoha ohledech i skutečně nebezpečné.*“⁴⁵ Autor napsal velké množství knih a povídek a většina z nich se dostala na filmové plátno. Některé byly velmi úspěšné a některé méně. Pár z některých filmových adaptací pomáhal režírovat a v nějakých dokonce hrál menší

³⁹ BALDÝNSKÝ, Tomáš. *Causa Stephen King. In: Causa slavní.* s. 210.

⁴⁰ ROGAK, Lisa. *Stephen King: mistr strachu.* s. 10.

⁴¹ Tamtéž s. 9.

⁴² NEFF, Ondřej. Jaroslav OLŠA. *Encyklopedie literatury science fiction.* s. 281.

⁴³ ROGAK, Lisa. *Stephen King: mistr strachu.* s. 218.

⁴⁴ Tamtéž s. 82.

⁴⁵ Tamtéž s. 82.

role.⁴⁶ Postupem času začínaly vznikat další díly adaptací, které mají s původní předlohou společný pouze název- například *Kukuřičné děti* mají šest dílů. King tyto filmy nesnáší. Lidé mu píší dopisy a vyčítají mu, že film byl brak a on ani neví, že takové filmy byly natočeny. Je to způsobeno tím, že když producent koupil práva na příběh, získal i právo na název.⁴⁷

4.1 Dětství a dospívání

Matka Stephen Kinga Nellie Ruth Pillsburyová se roku 1939 ve státě Maine provdala za Donalda Edwina Kinga, kapitána obchodního námořnictva. Ruth Kingové bylo sděleno, že nikdy nebude mít děti. Manželé se touto zprávou nenechali vyvést z míry a 14. září 1945 adoptovali Davida Victora. O dva roky později, tedy 21. září 1947, se navzdory lékařské diagnóze narodil Kingovým Stephen Edwin King. Snad je jen náhodou, že H. G. Wells⁴⁸ měl narozeniny ve stejný den.⁴⁹ Donald King, pravým jménem Donald Spansky, pracoval po válce jako obchodní cestující pro firmu Elektrolux.⁵⁰ Když malý Stephen slavil druhé narozeniny, oznámil otec své rodině, snad tu neotřelejší větu, a to že si jde do obchodu pro krabičku cigaret. Manželka ani děti už nikdy Donalda Kinga neviděly.⁵¹ Tímto sobeckým činem začal pro Kingovu rodinu stěhovací maraton po celé Americe. Většinu času strávily děti u svých tet z matčiny strany, zatím co ona tvrdě pracovala, aby mohla zaplatit účty, jen po sobě zanechal manžel. Když Ruth Kingová usoudila, že své příbuzné obtěžovala již dost, stěhovali se do levných pokojů k pronájmu. Musela stále pracovat, takže Davida a Stephen King měli po většinu času na starost chůvy, kterým již dospělý Stephen King říká nanyňky.⁵² Ve Stephenových deseti letech se rodina stěhuje do Portlandu v Maine. „*Main se stane Stephenovi životním osudem. Většina jeho literárních postav tam odtud pochází a většina dějů se tam odehrává. Fiktivní městečko Castle Rock,*

⁴⁶ NEFF, Ondřej. Jaroslav OLŠA. *Encyklopedie literatury science fiction*. s. 282.

⁴⁷ ROGAK, Lisa. *Stephen King: mistr strachu*. s. 281.

⁴⁸ Anglický spisovatel science fiction, který je známý především svým románem *Válka světů* (The War of the Worlds).

⁴⁹ ROGAK, Lisa. *Stephen King: mistr strachu*. s. 21–22.

⁵⁰ BALDÝNSKÝ, Tomáš. *Causa Stephen King*. In: *Causa slavní*. s. 205.

⁵¹ ROGAK, Lisa. *Stephen King: mistr strachu*. s. 25–26.

⁵² KING, Stephen. *O psaní*. s.13–17.

dějiště mnoha jeho knih, jež vezme skoro celé za své v *Nezbytných věcech*⁵³, je literární alter ego právě *Portlandu*.⁵⁴

Stephen King byl jako dítě často nemocný. Jeho nejhorším zážitkem, kvůli kterému do dnešního dne nevěří doktorům, je propíchnutí ušního bubínku, navždy spojeno s lživou větou: „*Nebude to bolet*“. V této době, kdy jeho bratrovi dovolili přeskočit třetí třídu a Stephen naopak musel kvůli častým zdravotním problémům opakovat první třídu, napsal svojí první povídku. I když to byla jen krátká pohádka o králíčkově Zajdovi Trikovi, jeho matce se tak líbila, že mu za ni zaplatila čtvrtáček. To byl první čtvrtáček z milionů dolarů, které si během svého života vydělal.⁵⁵

4.2 Počátky vlastní tvorby

Všichni z rodiny byli vášnivými čtenáři. Steve už od mala prokazoval zájem o vědeckofantastické příběhy. Četl hlavně *Frankensteinův hrad* a *Příběhy z krypty*⁵⁶. Také si vypěstoval lásku k filmu. Snímek, který na něj udělal trvalý dojem, se jmenuje *The Snake Pit*⁵⁷, avšak jeho počáteční tvorbu nejvíce ovlivnily filmy jako: *Byl jsem mladistvým vlkodlakem* nebo *Byl jsem mladistvým Frankensteinem*.⁵⁸ První televizor si Kingovi pořídili až v roce 1958 a sám spisovatel se k tomu vyjadřuje tak, že patří „[...] *k poslední hrstce amerických romanopisců, kteří se naučili číst a psát dřív, než se naučili denně se cpát kravinama na videu*.“⁵⁹ Od komiksů přešel Stephen k Edovi McBainovi, Edgaru Allanu Poeovi a H. P. Lovecraftovi.⁶⁰ Přečetl mnoho knih a stejnou měrou jako četl, psal. Na psacím stroji značky Underwood, který mu zakoupila jeho matka, psal tolik, že se mu ulomilo písmeno M.⁶¹ Roku 1961 promítali v kinech *Jámu a kyvadlo*. Steva tato adaptace povídky od Edgara Allana Poea, tak zaujala, že ji přepsal a vytiskl na cyklostylu. Udělal zhruba čtyřicet kopií a všechny je ve škole prodal. Byl za to zavolán do ředitelny a musel všem peníze

⁵³ Kniha Stephena Kinga vydaná roku 1991 (*Needful Things*)

⁵⁴ BALDÝNSKÝ, Tomáš. *Causa Stephen King. In: Causa slavní*. s. 206.

⁵⁵ KING, Stephen. *O psaní*. s.18–22.

⁵⁶ Komiksové knihy v originálních názvech *Castle of Frankenstein* a *Tales from the Crypt*.

⁵⁷ Film z roku 1948, kde hlavní roli hraje Olivia de Havilland.

⁵⁸ ROGAK, Lisa. *Stephen King: mistr strachu*. s. 32–34.

⁵⁹ KING, Stephen. *O psaní*. s. 26.

⁶⁰ ROGAK, Lisa. *Stephen King: mistr strachu*. s. 41.

⁶¹ Tamtéž s. 45.

vrátit. Nebylo to z důvodů plagiátorství, ale podle učitelů horory nepatří do školních lavic.⁶² O rok později nastupuje Stephen na Lisabonskou střední školu.⁶³

První povídka, která byla skutečně otištěna, se jmenovala *Byl jsem mladistvým vykradačem hrobů*. Časopis Comics Review ji roku 1965 vydal a mladému spisovateli za ni zaplatili jen několika kopiemi časopisu. Název změnili na *V polosvětě hrůzy*.⁶⁴

V posledním ročníku na střední škole dostal King práci ve Worumbově přádelně v Lisbon Falls. Ač mu to tam připínalo chudobinec od Charlese Dickense, musel pracovat dál, protože rodina potřebovala nutně peníze. Jeho matka totiž trvala na tom, že musí nastoupit na vysokou školu kvůli budoucímu zaměstnání, ale hlavně kvůli tomu, aby nebyl odveden do armády. A tak se i stalo. Roku 1966 začal studovat angličtinu na Univerzitě státu Maine v Oronu. V přádelně převážně barvil látky, byla to těžká práce, ale dnes se o ní vyjadřuje s vtipem: „*Dovedu si představit, že v Nové Anglii stále ještě žijí lidé, kteří mají ve skříni saka, která barvil váš níže podepsaný.*“⁶⁵ V týdnu po 4. červenci 1966 se továrna na týden zavírala. Zaměstnancům byla nabídnuta spolupráce v uklízení četě, která měla továrnu vyčistit. Stephen v četě nebyl, ale slyšel vyprávění o příšerném nepořádku a o krysách velkých jako psi. Tuto událost si uložil do paměti a později o ní napsal v povídce *Noční směna*.⁶⁶

V roce 1967 byly nad Kingovým stolem připíchnuty tucy předtištěných odmítavých dopisů. Toho roku ale poprvé prodal svoji povídku a to časopisu *Starling Mystery Stories*. Jmenovala se *Skleněná podlaha (The Glass Floor)* a dostal za ni 35 dolarů. To ho po šedesáti zamítavých dopisech posunulo dál.⁶⁷

Tabitha Jane Spruceová se narodila 24. března 1949 v Old Town ve státě Maine. Steve se s ní poprvé setkal, když byl ve druhém ročníku, tedy roku 1968. Bylo to na semináři autorského psaní. Měli spolu hodně společného především však lásku ke knihám a k psaní. Oba dva také pracovali na poloviční úvazek ve Foglerově knihovně. Začali spolu trávit volný čas a po několika měsících se k sobě nastěhovali.

⁶² KING, Stephen. *O psaní*. s. 36–38.

⁶³ ROGAK, Lisa. *Stephen King: mistr strachu*. s. 392-

⁶⁴ Tamtéž s. 60–61

⁶⁵ KING, Stephen. *O psaní*. s. 45–46.

⁶⁶ Tamtéž s. 45–47.

⁶⁷ ROGAK, Lisa. *Stephen King: mistr strachu*. s. 74.

Spolu s Tabithou získal King i její velkou, úplnou rodinu, takovou kterou sám nikdy neměl. V roce 1970 Tabitha otěhotněla. Stephen musel navíc kromě práce a studia, učit na Hampdenské akademii, aby mohl po získání titulu vyučovat na středních školách a tím zabezpečit svoji plánovanou rodinu, než mu konečně vydají nějaký román.⁶⁸

BS (bachelor of science) v oboru angličtiny s certifikátem, který ho opravňoval učit na středních školách, získal na jaře roku 1970. Chvilí po jeho promoci se narodila Naomi Rachel Kingová. Tabitha promovala rok na to.⁶⁹ Ač uposlechl přání matky a stal se učitelem, aby se měl o co opřít, kdyby mu psaní nezačalo vynášet tak rychle, jak si myslel, nemohl sehnat práci. Začal pracovat v prádelně a rodinu ubytoval v Bangoru.⁷⁰ S Tabithou se oženil 2. ledna 1971 v Old Townu v katolickém kostele. Nemohla, stejně jako manžel, sehnat práci, která by odpovídala její kvalifikaci. Nakonec začala pracovat v koblihárně Dunkin' Donuts.⁷¹ Stephen mezi tím zkoušel dál publikovat svoji tvorbu. Pozitivního ohlasu se dočkal až od časopisu *Kavalír* (pánský časopis v originále *Cavalier*). Koupili jeho povídku o obřích vražedných krysách za dvě stě dolarů. *Noční směna* (*Graveyard Shift*) měla úspěch a tím začalo tříleté publikování v *Kavalírovi* a jemu podobných magazínech. To samozřejmě Kingovým nestačilo k životu, stále museli oba dva chodit do práce. Další povídka otištěná *Kavalírem* byla *Někdy se vracejí*. King si myslel, že je moc dlouhá na to, aby ji v takovém časopisu otiskli, ale šek na pět set dolarů v téhle chvíli přišel jako zázrak, protože jejich dcera Naomi potřebovala antibiotika, na která nezbývaly peníze.⁷²

V roce 1972 konečně získal práci jako učitel. Učil angličtinu na střední škole v Hamptonu a to na stejné škole, do které chodil na praxi, kterou potřeboval k certifikátu. Vydělával si 6400 dolarů ročně, což bylo o trochu víc, než dostával v prádelně, ale ne o moc. Když se vezme v úvahu, kolik hodin strávil opravováním testů doma po práci, byl na tom pořád stejně. Do prádelny se ale stále vracel o školních prázdninách. Po té co opravil testy, sedl si na podlahu a na kolena si položil psací stroj své ženy (Prý byl psací stroj značky Olivetti lepší, než ten jeho od matky.

⁶⁸ ROGAK, Lisa. *Stephen King: mistr strachu*. s. 90–94.

⁶⁹ Tamtéž s. 99.

⁷⁰ KING, Stephen. *O psaní*. s. 52–53.

⁷¹ ROGAK, Lisa. *Stephen King: mistr strachu*. s. 105–106.

⁷² KING, Stephen. *O psaní*. s. 54–56.

Tabitha o tom vtipkuje a říká, že si ji vzal stejně jen kvůli jejímu psacímu stroji⁷³.) a psal. Takto skrčený napsal *Carrie* i *Prokletí Salemu (Salem's Lot)*⁷⁴ a „[...] po očku sledoval Tabbyinu zoufalou bitvu s horou nezaplacených účtů [...].“⁷⁵ Tomáš Baldýnský, jenž se věnuje Stephenovu „portrétu“ v knize *Causa slavní* říká, že toto období spisovatel příliš dramatizuje.⁷⁶

V roce 1972 také přichází další dítě. Joseph King se narodil 4. června. To dvojnásobného otce nutí psát ještě víc a začíná pracovat na knihách *Carrie* a *Prokletí Salemu* (s pracovním názvem *Druhý pochod*).⁷⁷ Rodina je stále závislá na penězích, které dostává Steve za práci ve škole a za povídky v pánských magazínech. Povídky byly úspěšné, lidé se po jejich spisovateli začali ptát a požadovali, aby byla otištěna další jeho tvorba. *Kavalír* vydal toho roku: *Nechte dítě jít ke mně (Suffer the Little Children)*, *Pátá čtvrtina (The Fifth Quarter)*, *Bojiště (Battleground)* a *Šroťák (The Mangler)*.

4.3 Stephen King se stává mistrem hororu

S *Carrie*, dívkou s telekinetickými schopnosti, měl King problémy. Kromě toho, že nevěděl jak psát o dívkách (navíc v pubertálním věku), tu byl problém délky. Povídka by byla příliš dlouhá na to, aby ji *Kavalír* otiskl, a tak pár napsaných stránek vyhodil do koše. Jeho žena text v odpadkovém koši našla a v podstatě mu poručila, aby příběh dopsal.⁷⁸ A dobře udělala. Hotovou knihu poslal do nakladatelství Doubleday, kde pracoval jeho přítel William Thompson. (Do tohoto nakladatelství v té době už zkoušel něco poslat. Doubleday si vyžádali změny a nakonec vydání zamítli.) Brzy obdrželi Kingovi telegram, v kterém jim Thompson sdělil, že *Carrie* půjde do tisku a oni dostávají zálohu 2 500 dolarů. Knihu nakladatelství přijalo v roce 1973 a vydalo ji až roku 1974. Toho roku vyslechl Stephen snad nejlepší telefonát ve svém prozatím chudém životě. V den matek mu zavolal Bill Thompson a sdělil mu, že Signet Books koupili paperbacková práva na *Carrie* za čtyři sta tisíc

⁷³ ROGAK, Lisa. *Stephen King: mistr strachu*. s. 105.

⁷⁴ BALDÝNSKÝ, Tomáš. *Causa Stephen King*. In: *Causa slavní*. s. 207.

⁷⁵ Tamtéž s. 207.

⁷⁶ Tamtéž s. 207.

⁷⁷ ROGAK, Lisa. *Stephen King: mistr strachu*. s. 115

⁷⁸ KING, Stephen. *O psaní*. s. 59–60.

dolarů. Toho dne přestal Stephen King patřit mezi chudší třídu obyvatel.⁷⁹ Navíc společnost Twentieth Century-Fox také koupila práva ke *Carrie* a brzy začal vznikat film.

Nakladatelství brzy požadovalo další knihy. Nejprve jim King poslal *Prokletí Salemu* a podepsal kontrakt na několik knih. Konečně mohl přestat učit i pracovat v prádelně a začít se plně věnovat svému spisovatelskému osudu. Tento příval štěstí však ukončila smrt jeho matky. Zemřela na rakovinu a nikdy neviděla na pultech knihkupectví *Carrie*.⁸⁰

Prokletí Salemu vyšlo tiskem v roce 1975 a *Carrie* vstoupila do kin roku 1976. Autor měl nakročeno na skvělou kariéru a přidal ke svým bestsellerům další a tím bylo *Osvícení* (1967).⁸¹ Jeho knihy se prodávají po tisících a on sám už nemá existenční problémy a může si dovolit napsat dvě knihy ročně. King začíná nabývat dojmu, že se jeho knihy prodávají jen proto, že mají na obálce napsáno „Stephen King“. Rozhodne se psát pod pseudonymem Richard Bachman. Pod tímto jménem publikuje hlavně knihy, které nemají kingovskou tematiku.⁸² První Bachmanovou knihou je *Vzteky* (*Rage*). Kingovi se podařilo svůj pseudonym skrývat osm let a v těchto letech napsal dalších pět knih (*Dlouhý pochod* (*The Long Walk*), *Srovnáno se zemí* (*Roadwork*), *Running Man* (*Running Man*), *Kletba* (*Thinner*), *Strážci zákona* (*The Regulators*))⁸³.

Owen Phillip King se narodil jako třetí dítě Stephena a Tabithy 21. února 1977.⁸⁴ V roce 1980 si Kingovi pořídili vilu s bazénem. Dům byl zrenovován do „kingovského“ stylu. Do jeho pracovny vede tajná chodba a dům je obehnán tepaným plotem ozdobeným pavouky a netopýry. Dům má prý dokonce i vlastního ducha.⁸⁵ Od těchto let se Stephenův život točí hlavně okolo psaní a rodiny, ale také okolo závislosti na alkoholu a na drogách, kterou si nechtěl dlouhá léta přiznat.

Na střední škole poznává chuť alkoholu a na universitě poprvé zkouší LSD, peyotl a mezkalin. Občasné pití se začalo přetvářet v alkoholismus v době, kdy měla rodina existenční problémy kvůli nedostatku peněz. Paradoxem je, že čím méně měli

⁷⁹ KING, Stephen. *O psaní*. s. 68–68.

⁸⁰ ROGAK, Lisa. *Stephen King: mistr strachu*. s. 125–129.

⁸¹ Tamtéž s. 393

⁸² BALDÝNSKÝ, Tomáš. *Causa Stephen King. In: Causa slavní*. s. 209.

⁸³ ROGAK, Lisa. *Stephen King: mistr strachu*. s. 393–395.

⁸⁴ Tamtéž s. 145.

⁸⁵ Tamtéž s. 170–173.

peněz, tím více utrácel za alkohol a cigarety. Steve si svojí závislost odmítal připustit.⁸⁶ V těchto letech, ale nebyl závislý na drogách. Drogy se začaly často objevovat v Kingově životě až v osmdesátých letech, kdy už byli všichni zabezpečeni až do konce života. Po šesti letech nezřízeného pití a šňupání kokainu začal mít zdravotní potíže a velké výpadky paměti. Později přiznal, že si nepamatuje nic z revizí, které prováděl na knize *Cujo*.⁸⁷ Závislost na alkoholu si poprvé připustil, když byl zaveden zákon o vratných lahvích a plechovkách a on viděl množství obalů, které úplně sám vyprodukoval za týden. V tu chvíli věděl, že *Osvícení* napsal podvědomě o sobě. Jack Torrance, středoškolský učitel angličtiny a neúspěšný spisovatel s problémy s alkoholem, je on sám. S tím, že pije, se nakonec King moc neskrýval, pokud šlo ale o drogy, bylo tomu jinak. Schovával drogy po domě a bral je jen, když nikdo nebyl poblíž. Věděl, že má problém, ale nebyl schopný požádat o pomoc. Místo toho napsal *Misery*. Spisovatel je uvězněn psychotickou ošetřovatelkou. Jeho vězňem nebyla šílená sestřička, ale závislost. Po vydání *Tommyknockerů* v roce 1987 se do situace vložila Tabitha a vytvořila intervenční skupinu z rodiny a přátel. Před Stevem a ostatními vysypala na podlahu všechny věci, co měli spojitost s drogami nebo alkoholem, které našla po domě. Nakonec Stephen přiznal, že je závislý a začal se svými démony bojovat. Přiznal, že největší strach měl ze spisovatelského bloku. Nevěděl, jestli umí psát bez návykových látek a navíc se obával, že jeho tempo vydávání bude pomalejší. Tento pocit se ukázal mylným.⁸⁸ Nakonec svůj boj vyhrál a v roce 1991 vydává román *Nezbytné věci*, jako první knihu, kterou napsal bez omamných látek a do dnešního dne se drog ani alkoholu nedotkl.⁸⁹

V devadesátých letech se mění styl jeho psaní. Mohli bychom říct, že stejně jako se zbavil návykových látek, zavrhl i monstra a začal psát psychologické horory. Mezi prvními knihami s novými náměty byly *Geraldova hra*, *Vykoupení z věznice Shawshank* a *Dolores Claibornová*. Začíná psát dokonce i návod pro začínající spisovatele s názvem *O psaní*.

Stephen byl členem hudební skupiny *The Rock Bottom Remainders*, což je kapela složená převážně ze spisovatelů. Členy byli David Barry, Ridley Pearson,

⁸⁶ ROGAK, Lisa. *Stephen King: mistr strachu*. s. 118–119.

⁸⁷ Tamtéž s. 186.

⁸⁸ KING, Stephen. *O psaní*. s. 55–77.

⁸⁹ ROGAK, Lisa. *Stephen King: mistr strachu*. s. 268.

Barbara Kingsolverová, Robert Fulghum, Kathi Kamenová Goldmarková, Amy Tanová a Stephen King. Toto je původní složení, jež se časem měnilo. Původně to byl nápad, který měl pobavit na sjezdu knihkupců, ale nakonec se to všem zalíbilo a dokonce vyrazili v roce 1992 na turné.⁹⁰

V roce 1999 je Stephen King sražen autem. Bryan Smith nedával při řízení pozor a dostal se na krajnici, kde si dopřával Stephen svojí každodenní procházku. Zjišťuje, že Smith už má za sebou celou řádku automobilových nehod. Rozsah zranění byl velký, prakticky měl všechny kosti v pravé polovině těla na kusy. Dokonce se uvažovalo o amputaci pravé nohy. Nakonec mu byla noha zachráněna a po bolestivých operacích a rehabilitacích funguje Kingovo tělo v podstatě jako dřív.⁹¹

Co se týče Donalda Kinga, našel o něm štáb CBS, který vytvářel dokument o Stevovi, nějaké informace. Zjistili, že zemřel v roce 1980 v městečku, které se nachází osm kilometrů od Bangoru. Oženil se s další ženou, (bez toho) aniž by se nejprve rozvedl s Ruth, a měl s ní čtyři děti. Stephen se s touto rodinou nestýká a nemluví o ní.⁹²

Oba dva Stephenovi synové jsou spisovatelé. Starší Joseph si zvolil za svůj pseudonym jméno Joe Hill a píše v žánru fikce. Mladší Owen si ponechal otcovo jméno a píše spíše o vztazích. Oba dva jsou podle svého otce dobrými autory. Naomi se dala na dráhu unitářské duchovní.⁹³

Jelikož mají Kingovi velké množství peněz rozhodli se založit charitativní organizace: *Haven Foundation* a *Stephen and Tabitha King Foundation*.⁹⁴ Do charity a veřejně prospěšných organizací ročně přispějí čtyřmi miliony dolarů. King je známý svojí potřebou finančně pomáhat druhým. Internetové literární noviny před rokem uveřejnily článek, v němž se pro sebe Stephen King dožaduje vyšších daní (před rokem spisovatel odevzdával daň ve výši 28% ze svého příjmu, ale byl by

⁹⁰ KING, Stephen. *O psaní*. s. 7.

⁹¹ Tamtéž s. 201–207-

⁹² ROGAK, Lisa. *Stephen King: mistr strachu*. s. 317.

⁹³ Tamtéž s. 361–364.

⁹⁴ Tamtéž s. 386.

ochoten platit zvýšenou daň 50%). Zároveň vyzval ostatní bohaté Američany, aby začali také pomáhat své vlasti.⁹⁵

V roce 2003 získal americkou cenu National Book Awards za celoživotní dílo. K minulému roku se pyšní druhým místem v seznamu patnácti nejlépe placených spisovatelů světa s příjmem 39 milionů dolarů ročně⁹⁶ a v internetové České bibliografické databázi je hodnocen uživateli jako nejoblíbenější spisovatel.⁹⁷

Zdá se, že King je opravdu závislý na psaní, protože stále vydává nové knihy a nezdá se, že by se chtěl odebrat do důchodu. Na konci roku 2011 u nás vyšla kniha *Dallas 63 (11/22/63)* a na září 2013 je chystaná kniha *Doctor Sleep*. Snad nejzajímavější plánovanou novinkou je dvojí pokračování *Osvícení*. Stephen King se rozhodl napsat pokračování, kde nám ukáže, co se stalo s Dannym Torrancem a jak jeho život dále pokračuje; k tomu se ale přidává Warner Bros, který má v plánu natočit prequel k *Osvícení* z roku 1980. Stephen King popírá jakoukoliv spojitost prequelu s jeho plánem na druhý díl *Osvícení*.⁹⁸

4.4 Richard Bachman

Richard Bachman je jméno, které si zvolil Stephen King za svůj pseudonym. Stephen King dokonce vymyslel svému pseudonymu život. Bachman deset let pracoval u obchodního loďstva a nakonec se usadil v New Hampshire, kde vybudoval mléčnou farmu. Jeho žena se jmenovala Claudia Inez Bachmanová. Měl také jedno dítě, které zemřelo nešťastnou náhodou při pádu do studny (což je jako vystřižené z Kingových knih).⁹⁹ Pseudonym prohlédl pracovník v knihkupectví Stephen Brown. King 9. února 1985 nakonec veřejně přiznal, že je to opravdu jeho pseudonym a Bachman zemřel na „rakovinu pseudonymu“.¹⁰⁰

⁹⁵ „Chci platit vyšší daně“ říká Stephen King: Kateřina Nechvílová. In: *Internetové literární noviny* [online]. [cit. 2013-04-19]. Dostupné z: <http://www.literarky.cz/politika/svet/9445-chci-platit-vydan-ika-stephen-king>.

⁹⁶ Nejbohatší spisovatelé? Patterson, King, Evanovichová: Red Kul. In: [online]. [cit. 2013-04-19]. Dostupné z: <http://www.aktualne.centrum.cz/kultura/umeni/clanek.phtml?id=754311>.

⁹⁷ Česká bibliografická databáze: Abecední přehled spisovatelů - nejoblíbenější spisovatelé. In: [online]. [cit. 2013-04-19]. Dostupné z: <http://cbdb.cz/spisovatele-nejoblibenejsi>.

⁹⁸ Kingovo Osvícení bude pokračovat knihou i filmem: Red Kul. In: [online]. [cit. 2013-04-19]. Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/kultura/kratke-zpravy/clanek.phtml?id=758152>.

⁹⁹ Biografie Richarda Bachmana. In: [online]. [cit. 2013-04-19]. Dostupné z: <http://stephenking.kbx.cz/bachman.php>.

¹⁰⁰ ROGAK, Lisa. *Stephen King: mistr strachu*. s. 224.

5 Horor

Horor je slovo pocházející z anglického horror, což znamená hrůza. Horor spolu s žánry fantasy a sci-fi spadají do populární fantastiky. V Posledních letech se stává, že se tyto žánry promítají do umělecké literatury a mísí se mezi sebou. Tradiční horor je dějově zasazen mimo moderní svět. Vyprávění se tedy odehrávalo například v lesích, na opuštěných místech, v osamělých domech nebo na starých hradech (taková místa znázorňují odtržení od reality). Na takovém místě se vyskytuje zpravidla nějaká záporná postava, může to být: upír, monstrum, vlkodlak, duch, démon, antikrist, zlé dítě, šílený vědec nebo zombie. Hororová tematika využívá nejčastěji motivy jako: magie, experimenty, schizofrenie, metamorfóza a nadpřirozeno.¹⁰¹ Moderní horory často postrádají fantastickou tematiku. Jedním z prvních spisovatelů, kteří dokázali vytvářet hrůzu bez rekvizit typických pro tradiční horor, byl Edgar Allan Poe. Současný horor vychází z látky reálného života, anonymity velkoměsta nebo nezvladatelné techniky. (Z Kingovy tvorby můžeme jmenovat povídku *Trucks*, ke které si sám napsal scénář a povídku natočil pod názvem *Maximum Overdrive*.) Mezi hororovými postavami v novodobém hororu nacházíme psychopaty a sériové vrahy¹⁰². Základní zápletka zůstala stejná, stále v ději vystupuje nějaký lovec a nějaká kořist. Lovec ale povýšil z upíra na sériového vraha. Vidíme zde jasný odklon od iracionální tematiky. Další změnou je přesun působení hrůzy. Před padesáti lety nás monstra ohrožovala z vnějšího prostoru a dnes se více bojíme vnitřního ohrožení (psychické úchylky).¹⁰³

Hlavním účelem hororu je „[...] vyvolat u čtenáře sebezáchovné pudy v prožitku strachu a hrůzy nad osudy hrdiny, který je záměrně staven do situací, v nichž je ohrožován na životě tajemnými silami, např. duchy zemřelých nebo živým protivníkem reprezentujícím démonické zlo, proti němuž je hrdina bezmocný [...]“¹⁰⁴

Filmový i knižní horor využívá strachu z neznáma. Typické pro děsivé vyprávění je používání tajemství. Diváci a čtenáři jsou ponecháváni v nevědomosti a dostává se jim pouze nezřetelných náznaků, které by mohly vést k rozluštění záhady. Vše

¹⁰¹ MOCNÁ, Dagmar et al. *Encyklopedie literárních žánrů*. s. 253.

¹⁰² LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Průvodce literárním dílem*. s. 111.

¹⁰³ MOCNÁ, Dagmar et al. *Encyklopedie literárních žánrů*. s. 253–254.

¹⁰⁴ LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Průvodce literárním dílem*. s. 111.

vyvrcholí šokujícím koncem. Film je samozřejmě, co se týče obrazů, sugestivnější než slovo, ale neopouští nám mnoho prostoru pro vlastní fantazii.¹⁰⁵

Strašidelné příběhy se objevují již v mytických vyprávěních, ale v literatuře získávají své místo až v 18. století. Průkopníky hororového žánru byli Edgar Allan Poe a Bram Stoker. Slovo „horor“ začíná používat jako jeden z prvních spisovatelů H.P. Lovecraft, který přispíval do magazínu *Weird Tales (Tajuplné povídky)*. Tento spisovatel velmi ovlivnil tvorbu Stephena Kinga. V sedmdesátých letech se začaly horory dostávat mezi bestsellery. Prvním bestsellerem hororového žánru bylo *Prokletí Salemu* (S. King).¹⁰⁶

Na počátek éry filmového hororu můžeme uvést snímky jako: *Golem* zfilmovaný Genrikem Galeenem nebo *Upír Nosferatu*, kterého režíroval Friedrich W. Murnau. Terenc Fisher je autorem hororových adaptací o Frankensteinovi (podle románu Mary Shellyové). Dále zfilmoval *Psa Baskervillského* (Arthur Conan Doyle) a *Fantoma opery* (Gaston Leroux). Velmi úspěšným pozdějším hororem byl *Exorcista* natočený Williamem Friedkinem (předlohu napsal Willam P. Blatty).¹⁰⁷

¹⁰⁵ MOCNÁ, Dagmar et al. *Encyklopedie literárních žánrů*. s. 253.

¹⁰⁶ Tamtéž s. 254–255.

¹⁰⁷ BERNARD, Jan. Pavla FRÝDLOVÁ. *Malý labyrint filmu*.172–173

6 Stephen King a jeho dílo

King je výjimečně nadaný vypravěč. Umí vytvářet hutnou atmosféru a udržet napětí od začátku do konce. Dokáže předpovídat nejvhodnější moment pro dějový zvrat. „*Jeho romány jsou doslova nabitý vizuální fantazií: prostřednictvím metafor a přirovnání nabízí čtenáři možnost sledovat děj v téměř filmovém podání.*“¹⁰⁸ Snad v každém jeho díle se objevují odkazy na značky výrobků. Podle Kinga se rozhodně nejedná o reklamu, ale značka určitého výrobku je dokonalé slovo, díky němuž si můžeme scénu dokonaleji představit.¹⁰⁹

S. King zasazuje své příběhy do nám důvěrně známých míst. Nejčastěji se děj odehrává v maloměstě a postavy, které v knize vystupují, jsou obyčejní pracující lidé. Carrie i rodina Torrancových pochází z malého městečka. Carrie je trápena neoblíbeností u spolužáků a Jack Torranc je neúspěšný spisovatel se sklony k alkoholismu. Důvodem proč nás takové postavy zajímají je jejich podobnost s námi a našimi každodenními životy. Děs, který pociťujeme při čtení Kingových hororů, pramení z vědomí, že i nám by se něco takového mohlo stát. King nám navíc nepředkládá přesné popisy osob, ale chce, abychom si je museli představit sami. Hrdina je nám bližší, když si jeho obraz vytvoříme ve své mysli. Stejně tak nakládá i s monstry a nadpřirozenem obecně. Nechce nám podat přesné vylíčení vzhledu strašidla, ale chce, abychom si ho vytvořili sami a dodali mu na síle našimi osobními obavami.

Lidé se často obraceni na Stephena s dotazem, kde nachází inspiraci pro své psaní. Převážná většina příběhů má námět v události, která se spisovateli v životě přihodila. Tadeusz Lubelski vysvětluje, že v podstatě veškerá tvorba je jaksi autobiografická. Autoři hledají náměty ve svých vlastních zkušenostech a tím docílí většího přesvědčení.¹¹⁰ Téma pro povídku *Noční směna* získal v textilce, ve které pracoval. Na den nezávislosti byla sestavena úklidová četa, která měla vyklidit sklepení. King sice ve skupině nebyl, ale od spolupracovníků slyšel historky o

¹⁰⁸ BENEŠ, Pavel. Král Stephen: "Chci lidem nahnat hrůzu, probudit fobie ukryté hluboko v nás.". *Premiéra*. roč. 6, č. 3, s. 8. (dále citováno jako BENEŠ, Pavel. *Král Stephen*.)

¹⁰⁹ ROGAK, Lisa. *Stephen King: mistr strachu*. s. 177.

¹¹⁰ LUBELSKI, Tadeusz. *Autor jako hrdina: o autobiografickém postoji ve filmu*. In: MAREŠ, Petr. SZCZEEPANIK, Petr. *Tvořivé zrady: současné polské myšlení o filmu a audiovizuální kultuře*. s. 163.

přidrželých obrovských krysách. Právě tato událost se stala podkladem pro povídku.¹¹¹ Inspiraci pro jinou povídku získal také v zaměstnání, tentokrát v prádelně, kde jeden z pracovníků přišel v mandlu o obě ruce. Z obyčejného mandlu udělal krvežíznivý mandl a příběh pojmenoval *Šroták*.¹¹² Nápad na *Řbitov zvířátek* pochází z doby, kdy Kingova rodina bydlela v domě blízko velmi rušené silnice. Na této komunikaci přišlo o život tolik zvířat, že jim děti z okolí založili hřbitůvek. Na této cestě zemřela i kočka Stephenovy dcery Naomi. Toto ho inspirovalo k napsání knihy o tom, že když je něco mrtvé, mělo by to zůstat v zemi. S. King považuje *Řbitov zvířátek* za svoji nejděsivější knihu, ale přiznává, že jí nemá moc v oblíbě a dlouho otálel s jejím vydáním.¹¹³ Jeho první vydaná kniha *Carrie* má také původ v Kingově osobní zkušenosti.

6.1 Carrie

Carrie vznikla z velké části podle jeho střední školy. Inspiroval se některými svými učiteli i spolužáky. Stephen osobně neměl školu rád a nedůvěřuje lidem, kteří na školní lavice vzpomínají v dobrém. Soudí, že ti kdo považují školní léta za něco krásného, patří mezi elitní studenty, kteří šikanovali méně oblíbené spolužáky. A právě dvě šikanované dívky se staly Kingovou předlohou pro postavu Carrie Whiteové. Jedna dívka byla nehezká a k tomu příšerně stydlivá. King vypráví, že byl přizván do maringotky, kde bydlela se svojí matkou, aby jim pomohl přestěhovat nábytek. Když vešel dveřmi, uviděl na stěně kříž s Ježíšem s očima v sloup údajně v životní velikosti. Matka dívky byla fanaticky zbožná a kladla Stephenovi otázky týkající se víry. Nakonec ho odsoudila k pekelným plamenům. O druhou dívku neprojevovala matka větší zájem. Měla jen jednu sadu oblečení na rok, ve které chodila den co den do školy. King zpětně usoudil, že jí ostatní děvčata nenáviděla zřejmě proto, že zosobňovala vše, čeho se báli a to byla ošklivost a chudoba. Jednou přišla dívka do školy s novým účesem v módním oblečení. To vyvolalo ještě větší vlnu posměchu. Snažila se totiž proklouznout ze skupiny s názvem „póvl“, do které byla zařazena a to jí nemělo projít. Další den přišla v tom samém oblečení a tak to pokračovalo do konce roku. Když King napsal *Carrie*, obě dívky už byly mrtvé.

¹¹¹ ROGAK, Lisa. *Stephen King: mistr strachu*. s. 70.

¹¹² Tamtéž s. 110

¹¹³ Tamtéž s. 155–156.

Jedna se zastřelila zřejmě v důsledku laktačního syndromu a druhá zemřela na epileptický záchvat.¹¹⁴

Do psaní *Carrie* se dal vlastně na popud svého přítele, který si z něj dělal legraci, že nedokáže napsat povídku z ženského úhlu pohledu. Vsadili se o deset dolarů a dívka, která v sobě se svojí první periodou objeví telekinetické schopnosti a nakonec zničí půlku městečka, posunula Stephena Kinga do světa slávy.¹¹⁵ Navíc byla *Carrie* jednou z nejčastějších zakazovaných knih na amerických školách.¹¹⁶

Carrie Whiteová žije se svojí fanaticky věřící matkou, která jí za trest zavírá na dlouhé hodiny do komory, kde se musí nahlas modlit. Carrie je šestnáctiletou studentkou střední školy a kvůli své vizáži a plachosti je silně neoblíbená a šikanovaná. Po tělocviku dostane ve sprchách svojí první menstruaci a myslí si, že umírá. Ostatní dívky se jí smějí a házejí po ní tampóny a vložky. Carrie je poslána domů, kde jí čeká trest od matky, která věří, že periodu dostávají jen hříšné ženy. U Carrie se začnou objevovat telekinetické schopnosti. Dívky, které byly součástí incidentu ve sprchách, jsou potrestány týdnem po škole. Jedna dívka (Chris) odmítne přijmout trest a tak je jí zakázána účast na maturitním plesu. Další dívka Sue Snellová má kvůli Carrie výčitky svědomí a přemluví svého kluka Tommyho, aby pozval Carrie na maturitní ples a ta pozvání přijme. Chris mezi tím naplánuje se svým klukem Billym krutý žert. Navzdory protestům své matky se Carrie vypraví s Tommym na ples. Byly by to nejšťastnější chvíle jejího života. Ona a Tommy Ross jsou prohlášeni králem a královnou plesu, avšak při probíhající korunovaci na ně zvrhnou Chris s Billym předem připravený kýbl prasečí krve. Carrie se rozzlobí a většinu hostů zabije proudem a pak se vydá domů. Po cestě ničí vše, co si zamane. Doma je pobodána matkou, která usoudila, že se v ní usídlil ďábel. Jejich spor nakonec končí smrtí matky a Carrie odchází odstranit Chris a Billyho. Nakonec umírá i Carrieta.

Knih je proložena úryvky z knih, články z novin, policejními hlášeními a výslechy, které vlastně předem prozrazují, co se stane dále. Ale „[...] i přes takovou

¹¹⁴ KING, Stephen. *O psaní*. s. 63–64.

¹¹⁵ ROGAK, Lisa. *Stephen King: mistr strachu*. s. 111.

¹¹⁶ NEFF, Ondřej. Královské jméno i úspěch. *Lidové noviny*. roč. 20, č.221, s. 11.

vypravěčsky sebevražednou metodu kniha neztratila napětí. Hrůzostrašné finále je viděno jakoby z mnoha pohledů [...].¹¹⁷

6.2 Osvícení

Stejně jako u *Carrie* leží i námět *Osvícení* v nějaké Stephenově příhodě. S. King a Tabby společně jeli večer před Halloweenem do Estes Parku strávit o samotě nějaký čas v místním hotýlku. Během cesty zahlédli ceduli s nápisem: „Silnice může být od října uzavřena“. Po příjezdu viděli, jak z hotelu vycházejí tři jeptišky a Kingovi to připadalo, jako kdyby to místo měl opustit Bůh (skoro stejnou formulaci použil nakonec v knize). Na recepci zjistili, že je poslední den sezóny a následující den se hotel na zimu zavírá. Dostali pokoj s číslem 217 (v knize v pokoji s tímto číslem straší žena, jež se utopila ve vaně), vedle kterého visel hasicí přístroj, který by podle Kingovy představivosti mohl být klidně hadem (tento výjev děsí malého Dannyho, hrdinu příběhu). Sám spisovatel, se prý na pokoji číslo 217 v hluboké vaně, málem utopil. Náhle měl před sebou látku na knihu: zlý hotel, který usiluje o život dítěte s paranormálními schopnostmi. Navíc když byli jeho synovi Jeeovi tři roky, pomaloval otcí čerstvě napsané stránky pastelkami. Něco podobného udělá v *Osvícení* malý Danny. Stephen King se naštvál, ale na rozdíl od Jacka Torrance se udržel a svého syna nepotrestal. Nadto je Jack bývalý středoškolský učitel angličtiny s problémy s alkoholem, ale když Steve na *Osvícení* pracoval, ještě si neuvědomoval, že vlastně píše o své vlastní závislosti na alkoholu.¹¹⁸

Příběh *Osvícení* začíná pohovorem bývalého učitele Jacka Torrance v hotelu Overlook, kde se uchází o místo zimního správce a práci nakonec dostane. Jackův pětiletý syn jménem Danny dostává od svého imaginárního kamaráda Tonyho varovné vize, které ho měly varovat před odjezdem do hotelu. Mezi řádky se dozvídáme, že Jack je vyléčený alkoholik a že jednou v opilosti omylem zlomil (v té době tříletému) Dannymu ruku, když ho chtěl potrestat za to, že mu polil koncepty. Rodina se přestěhuje do Overlooku seznámena s krvavou historií hotelu a poučena o kotli, který může při nesprávném zacházení vybuchnout. Danny se ještě před odjezdem všech zaměstnanců seznámí s kuchařem Halloranem, který má také dar

¹¹⁷ ADAMOVIČ, Ivan. Anatomie nenávisti. *Ikarie*. roč. 4, č. 7, s. 59.

¹¹⁸ ROGAK, Lisa. *Stephen King: mistr strachu*. s. 131–135.

vědět některé věci dříve, než se stanou a schopnost povídat si beze slov. Tomuto nadání říká osvícení. Kuchař mu vysvětlí, že věci, které v hotelu uvidí, mu nemohou ublížit, ale že kdyby přeci jen potřeboval, má ho zavolat a on přijede.

Danny na chodbách a v pokojích vidá přeludy mezi tím, co jeho otec začíná být posedlí hotelem a jeho historií. Nakonec hotel získá Jacka na svoji stranu a poručí mu, aby zabil svojí ženu a syna. Wendy a Danny přežijí na rozdíl od Jacka, jenž zapomněl hlídat kotel. Danny doopravdy zavolal na pomoc Hallorana, který je dopravil na sněžné rolbě do města, zatímco byl hotel v plamenech.

6.3 Odůvodnění volby knih pro jejich komparaci s filmy

Knihy *Osvícení* a *Carrie* byly vybrány pro komparaci s jejich filmovými adaptacemi z těchto důvodů: Ke každé z uvedených knih byly natočeny dvě adaptace. Původní snímky (*Osvícení* 1980 a *Carrie* 1976) jsou uvedeny mezi deseti nejlepšími filmy, jež jsou natočeny podle Kingových knih.¹¹⁹ Vzhledem k určenému rozsahu bakalářské práce byla vybrána dvě díla. Důvodem výběru *Carrie* bylo to, že se jedná o Kingovu první vydanou knihu a zároveň první adaptaci z jeho tvorby. Díky dvěma adaptacím lze také porovnat snažení dvou režisérů a zjistit, zda bylo možné zahrnout do filmu scény, které byly v prvním snímku vynechány. Volba *Osvícení* byla uskutečněna v podstatě ze stejných důvodů, jaké byly uvedeny u *Carrie*. Hlavním důvodem volby tohoto díla byl ale fakt, že King mnohokrát vyjádřil nespokojenost s Kubrickovou verzí. Pravděpodobně se proto rozhodl napsat k *Osvícení* vlastní scénář. Režisérem, jenž se rozhodl natočit film podle Kingova scénáře, byl Mick Garris. Právě proto bude samotná komparace *Osvícení* zajímavá. Zjistíme, jak si vlastně autor sám představoval adaptaci své knihy a jak se s ní vyrovnal.

¹¹⁹ Nejlepší adaptace Stephen Kinga. *Cinema*. 2000, č. 3, s. 63.

7 Filmové adaptace vybraných děl Stephena Kinga

Pro samotnou komparaci předlohy s filmem jsem si vybrala *Carrie* a *Osvícení* (*The Shining*). Ke každé této knize byly natočeny dvě adaptace. *Osvícení* můžeme zhlédnout v podobě, kterou mu vtiskl Stanley Kubrick v roce 1980, jako celovečerní snímek nebo jako televizní třídílný film z roku 1997 od Micka Garrise. *Carrie* byla natočena, jako první Kingova adaptace vůbec, v roce 1976 Brianem De Palmou. Druhá adaptace *Carrie* vznikla roku 2002 jako televizní film a tento počín má na svědomí David Carson. Tento rok je v kinech očekávána třetí adaptace *Carrie* v hlavní roli s Chloë Grace Moretzovou.

S. King napsal velké množství knih a většina z nich je brzy po vydání převedená na filmový pás a často nejen jednou. Jako úspěšné adaptace můžeme jmenovat: *Carrie* (1976), *Osvícení* (1980), *Mrtvá zóna* (1983), *Stůj při mně* (1986), *Misery nechce zemřít* (1990), *Vykoupení z věznice Shawshank* (1994), *Nadaný žák* (1999), *Zelená míle* (1999), *Srdce v Atlantidě* (2001), *Pokoj 1408* (2007), *Mlha* (2007) a *Tajemné okno* (2004).¹²⁰ Vypadá to, že adaptace podle Kingových knih jsou úspěšné, ale pravdou je, že bylo natočeno přes padesát filmů a jen těchto dvanáct nespadá do „béčkové“ kvality. Bohužel se stává, že lidé hodnotí spisovatele podle zhlédnutých filmů a tak pro mnohé spadá i sám King do podprůměrné četby.¹²¹ Stephen King říká, že je těžké vytvářet adaptace, protože kniha zaujme místo v čtenářově mysli třeba na měsíc, podle toho, jak dlouho ji čte. Naproti tomu je film jednorázovým zážitkem.¹²²

¹²⁰ Česko-Slovenská filmová databáze. [online]. [cit. 2013-04-19]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/tvurce/2965-stephen-king/965-stephen-king/>.

¹²¹ Filmová adaptace Stephena Kinga: prokletí rudého béčka. In: *25fps* [online]. [cit. 2013-04-19]. Dostupné z: <http://25fps.cz/2009/filmova-adaptace-stephena-kinga-prokleti-rudeho-becka/>

¹²² Rozhovor Josepha B. Mauceriho. In: *Stephen King: 1. československý web krále hororu* [online]. [cit. 2013-04-19].

7.1 Osvícení: porovnání knihy s filmovou adaptací z roku 1980

Na začátku filmu se nám nabízí pohled na Coloradské hory spojený s úžasně pochmurnou Bártokovou hudbou. Pokud svůj zrak zaměříme na okolí, můžeme vidět stín vrtulníku, ze kterého byly tyto záběry natočeny. Jack Torrance přichází do Overlooku na pohovor stejně jako v knize, zatímco jeho žena a syn čekají doma. Wendy se ptá svého syna, co říká jeho imaginární přítel Tony na to, že by se měli přestěhovat na půl roku do Overlooku (příloha 11.2.1). Danny s pozvednutým prstem a změněným hlasem říká, že se tam netěší. V knize se Tony takto neprojevuje. Tony ukazuje Dannymu scénky toho, co by se mohlo stát a ten je při tom v jakémsi transu. Takto to působí jako by byl Danny schizofrenický. V předloze má Danny v podstatě zakázáno o Tony mluvit, protože to rodiče děsí. Tony má v knize vlastní podobu a nakonec zjistíme, že je to sám Danny, ale starší. Kubrick zřejmě takto alternoval možnost dalšího herce s cílem více vyděsit diváka a nemůžeme říct, že se mu to nedaří.

Jediná zmínka o bývalém povolání Jacka Torrance se nám naskytne při rozhovoru mezi ním a Stuartem Ullmanem (ředitel hotelu) a to jen jako „mimořádně“. Bohužel pro Kubricka je právě toto důležité. Jack z knihy přišel o zaměstnání kvůli tomu, že zbil svého studenta, který mu prořezal pneumatiky. Okolnosti této záležitosti tak důležité nejsou, ale podstatné je, že kvůli ztrátě práce začal Jack pít více, než kdy předtím, a právě alkoholismus hraje v zaměření knihy velkou roli.

Ullman je ve filmové verzi s Jackem spokojený jako s možným zimním správcem, ale v knize se Ullman jeho přijetí brání a přijme ho jen díky tomu, že spoluvlastník hotelu (Al Shockley) je Jackův přítel a na místě správce ho vyžaduje.¹²³ Nedostatkem v Kubrickově verzi je nezmínění se o kotli. Hlavním úkolem Jacka má být dohlížení na kotel, který je starý a může kdykoliv vybuchnout, pokud se o něj správce nestará.¹²⁴ Během filmu můžeme jednou vidět Wendy, jak kotel jde zkontrolovat, ale není mu věnována žádná větší pozornost. Divák netuší, co

¹²³ KING, Stephen. *Osvícení*. s. 13.

¹²⁴ Tamtéž s. 24–25.

má ta scéna znamenat a nejspíš nabude dojmu, že je to jen vsuvka. V knize musí Jack Torrance kontrolovat kotel dvakrát denně a upouštět z něj přetlak. Co mě ale v knize trochu zaráží je to, kdo dbal o kotel, když se dřívější správce Grady zbláznil, rozsekal své dvě dcery a manželku a nakonec se zastřelil. Nalezení byli až po čase. Na druhou stranu kotel není pro Kubricka důležitý kvůli změněnému konci.

V prodloužené verzi je Danny podroben vyšetření doktorkou poté, co upadl do transu, když mu Tony ukázal výtah v Overlooku, ze kterého tečou litry krve (příloha 11.2.11). Výtah v knize také hraje svou roli, ale v Kingově představě nikdy nefiguroval výtah, ze kterého se vyvalí několik set litrů umělé krve. Záleží na tom, jaké věci komu přijdou děsivé. Mně osobně více vyděsila původní funkce zdviže. Přpravují se jí totiž duchové, jenž míří na maskární bál do salonku Colorado. Wendy slyší výtah jezdit a donutí Jacka, který tvrdí, že to musí být zkrat, aby šel zkontrolovat, co se vlastně děje. Jack tvrdí, že tam nic není, ale když se podívá Wendy, zhrozí se a začne z něho vyhazovat kvanta konfet a fáborků.¹²⁵ Scéna s doktorkou má zřejmě nahradit kapitolu „U doktora“¹²⁶, kterého rodina navštíví v podobné situaci, ale již při pobytu v Overlooku. Ve filmové scéně s doktorkou se dozvíme, že se Jack opil a omylem vykloubil Dannymu rameno, když ho chtěl pokárat za to, že mu v pracovním rozházel papíry. Od této doby se Jack nedotkl alkoholu a to pět měsíců. Oproti knize je toto opravdu dost strohá zmínka. Pomineme-li, že v době pohovoru na místo v Overlooku, je střízlivý již dva roky a Danny není tím důvodem, proč přestal pít, nemůžeme opomenout to, že my jako diváci netušíme, že závislost na alkoholu je tou slabinou, kterou použil Overlook a jeho duchové k ovládnutí mysli Jacka Torrance. Jack je slabým článkem rodiny Torranceových, své problémy utápěl v alkoholu a vinil za to svoji ženu. Jeho osobnost byla pokřivená už od mládí, protože jeho otec byl také alkoholik a bil svoje děti i ženu. J. Torrance ho následoval a nebyl schopný přestat pít, dokud neměl autonehodu (o které ví jen on a jeho přítel Al). Dokonce přemýšlel, že svůj alkoholismus skončí sebevraždou. Toto stačilo k tomu, aby měl zlý hotel Overlook převahu. Hotel nabídl svému správci nekonečné množství alkoholu (který původně v Overlooku nebyl) a opil ho. Zmínku o tom, že Jack pil, můžeme slyšet, ale jen v prodloužené verzi.

¹²⁵ KING, Stephen. *Osvícení*. s. 275.

¹²⁶ Tamtéž s. 130–144.

Mrtvé dcery (příloha 11.2.12) minulého údržbáře pana Gradyho, které straší v Kubrickově verzi Dannyho s tím, že si chtějí hrát navěky, se v knize bohužel neobjevují. Nemyslím si, že by tato možnost Stephena Kinga nenapadla, ale v několika rozhovorech se nechal slyšet, že mu je nepříjemné psát o mrtvých dětech popř. zlých dětech.

Rozhovor mezi Dickem Halloranem a Dannym (příloha 11.2.3) je v podstatě stejný. Dick Dannymu vysvětlí, co je vlastně „osvícení“ (paranormální schopnost vidění do budoucnosti a čtení myšlenek) a varuje ho před některými věcmi v hotelu, ale ujistí ho, že mu nemohou ublížit.

Ve filmu se po tomto rozhovoru přesune čas o měsíc dopředu. Děj pokračuje scénou, kdy Jack sedí u svého psacího stroje a před sebou má sešit s výstřížky týkající se Overlooku, který vytvořil neznámo kdo. To co má Jack před sebou za sešit, ví ale jen ten divák, jenž četl předlohu. Pan Torrance našel tento sešit ve sklepení a rozhodl, že napíše knihu o peprné historii hotelu.¹²⁷ Tony varuje Dannyho, že jakmile najde jeho otec tento sešit, začne se chování Jacka radikálně měnit. Sešit je nalezen 1. listopadu, což odpovídá i časovému posunu ve filmu.

Události, které Kubrick vynechal (do 1. listopadu) nejsou až tak podstatné, ale adaptace z roku 1997 je obsahuje. Jedná se o jednu z prvních abnormálních projekcí hotelu. Jednou z nenatočených scén je kapitola týkající se vosího hnízda, které Jack sundá ze střechy poté, co vykouril a zabil všechny vosy. Hnízdo daruje Dannymu. Mrtvé obyvatelky, ale obživnou a pobodají Dannyho i Wendy.¹²⁸ Navíc Tony ukáže Dannymu slovo DROM (v aj REDRUM). Pětiletý hoch se kvůli onomu výrazu snaží naučit číst pomocí slabikářů, ale pojem DROM (zrcadlově MORD) nenachází. Kubrickova verze obsahuje onu REDRUM scénu, ale dle mého názoru měl režisér zmínit, že chlapec neumí číst ani psát. Část filmu, kdy Danny s nožem v ruce vykřikuje změněným hlasem „REDRUM“ a slovo napíše na dveře, by byla ještě děsivější, kdyby si divák uvědomoval, že psát se ještě nenaučil. Věc, která není tak obyčejná, jak se tváří, je hasicí hadice. Podobá se hadovi a Dannyho vyděsí k smrti, když se ho pokusí pokousat. Jako normální se tváří i keřová zvířata, která se pohybují, když se na ně nikdo nekouká a pak nehybně zůstanou v nové poloze. Tyto události tedy Kubrick vynechal.

¹²⁷ KING, Stephen. *Osvícení*. s. 144–158.

¹²⁸ Tamtéž s. 125–130.

Část knihy pojmenovaná „*V pokoji 217*“¹²⁹ ve filmu chybí. Danny si odemkne pokoj, kam mu zakázal Halloran chodit a ve vaně zří mrtvou ženu (jedná se o návštěvnici hotelu, která se předávkovala prášky a usnula ve vaně, ve které se nakonec utopila). Ta se ho pokusí uškrtit a Danny zjišťuje, že duchové v hotelu mu mohou ublížit, což Dick popřel jako možné. Naopak scéna, kdy přichází Jack Torrance zkontrolovat, co vlastně zanechalo modřiny na synově krku, je nadstavbová. V knize se do pokoje Jack opravdu vypraví, sice tam nic nenajde, ale tuší něčí přítomnost a raději odejde. Ona část snímku, která u některých vzbuzuje pocity ne příliš vzdálené zvracení, kdy se Jack Nicholson vášnivě objímá a líbá s hnijící ženou vysokého věku (příloha 11.2.9), je opět čistě Kubrickův počin. Můžeme si také všimnout, že ve filmu je číslo pokoje změno z 217 na 237. Důvodem byla prosba majitelů hotelu Timberline Lodge v Mount Hood, kde se část filmu natáčela. Ředitel hotelu se obával, že by pokoj 217 už nikdy neobsadili.¹³⁰ Dle mého mínění to byla chyba. Myslím si, že s dnešní oblíbeností strašidelných míst, by byla čekací lhůta na tento pokoj pár let.

Část filmu, kde dojde k roztržce mezi Wendy a Jackem je dost předělaná. Wendy si původně nese na obranu nůž namísto pálky. Paní Torrancová nenajde v pracovně svého muže, ale tisíce papírů popsaných větou: „Samá práce a žádné hraní z Jacka blázna udělaly“ („All work and no play makes Jack a dull boy“). Kubrick zde ale skutečně ukázal, jak by mohlo vypadat šílenství. V předloze Jack škrtí Wendy a malý Danny se v tom snaží otci bránit. Nakonec se mu Wendy vysmekne a praští ho lahví. Film nám ukázal v podstatě scénu bez fyzického násilí. Jediný, kdo dostane v Kubrickově snímku ránu je Jack a Wendy ze všeho vyvázne bez úhony. King nechal Wendy na posledních stranách několikrát zbít k smrti roqueovou palicí. Kubrick se zřejmě obával, že by diváky pohoršil násilím na ženě. V případě knihy i filmu je Jack zavřen do spíže odkud ho propustí duch bývalého správce Gradyho. Následuje skvělá scéna, kdy je Wendy zavřená v koupelně a Jack si k ní snaží probít cestu sekerou (příloha 11.2.7). Stephen King Jacka Torrance ozbrojil Roqueovou palicí. Řekla bych, že ve filmu se palice proměnila v sekeru z praktický důvodů. Rozbít dveře dřevěnou palicí není tak jednoduché a také to vypadá hrůzostrašněji.

¹²⁹ KING, Stephen. *Osvícení*. s. 197–203.

¹³⁰ ROGAK, Lisa. *Stephen King: mistr strachu*. s. 174–176.

Dick Halloran, který přijel z Floridy kvůli Dannyho telepatické prosbě o pomoc má ve filmu funkci „dodavatele rolby“. Dick se ve filmu neprobijí skrze keřová zvířata¹³¹ a vlastně ihned po příjezdu s rolbou je zabit (díky rolbě může zbytek Torrancových uprchnout). V předloze Halloran vše přežije a odveze Wendy a Dannyho z hotelu. Keřová zvířata (lvi, králik, pes, bůvol) jsou zřejmě zastoupena keřovým bludištěm, které je jen Kubrickův výmysl.

Vrcholná scéna, která se v obou případech odehrává jen mezi Dannym a Jackem se velmi liší těmito událostmi: Kubrick nechal Jacka honit Dannyho po bludišti, King je postavil tváří tvář. Když se otec chytá k finální ráně palicí, která má dopadnout na hlavu jeho syna, Danny vykřikne: „Kotel! Od rána u něj nikdo nebyl! Tlak stoupá! Vybuchne to!“¹³² Byla to ta hlavní činnost, na kterou knižní Jack T. zapomněl, a i když se s tím ihned snažil něco udělat, nepomohlo to. Následně Danny, Wendy a Halloran utíkají k rolbě a nechávají za sebou hořící Overlook. Naopak Kubrick nechal Jacka Torrance v bludišti umrznout.

V Kubrickově verzi se nalézají až zvláštní opozita. Jack má uhořet (příloha 11.2.14), ale Stanley ho nechá zmrznout (příloha 11.2.13). Halloran má mít dlouhé kudrnaté vlasy, ale Scatman Crothers je plešatý. Wendy by měla být statečnou sexy blondýnkou. Viktor Šlajchrt, napsal o Kingově Wendy: [...] je ztělesněním pudového ženství a mateřství [...].¹³³ Avšak Shelley Duvall ztvárnila Wendy jako uřvanou uzurpovanou brunetu (příloha 11.2.5). Vztah mezi Jackem a Wendy je ve snímku z roku 1980 chladný. V knize se tento manželský pár miluje, objímají se, líbají se a navzájem si vyznávají lásku. Jack Nicholson nevezme Shelley Duvall ani za ruku. Kdyby Kubrick tomuto páru vdechl alespoň trochu přízně, mohlo by nás jeho rozhodnutí zabít ji i Dannyho zasáhnout daleko více. Tím se vlastně dostáváme k jednomu z hlavních důvodů, proč S. King odsoudil první filmovou adaptaci. Kromě změněného konce Stephenovi nejvíce vadila volba herce. Jack Nicholson podle něj působil od začátku jako někdo, kdo si přeje vyvraždit svou rodinu. V knize *501 filmů, které musíte vidět* se píše, že Jack Nicholson v roli šíleného Torrance podal výjimečný výkon.¹³⁴ Kingovy fanoušky rozhořčil Kubrick právě tím, že [...] obětoval psychologii příběhu: zatímco v knize prodělává jeden z hlavních hrdinů

¹³¹ KING, Stephen. *Osvícení*. s. 363–368.

¹³² Tamtéž s. 389.

¹³³ ŠLAJCHRT, Viktor. *Osvícení. Mladá fronta Dnes*. 16.10. 1993. s. 5.

¹³⁴ *501 filmů, které musíte vidět*. 194.

Jack Torrance pomalý vývoj od normálního otce rodiny v zuřícího netvora, v podání Jacka Nicholsona má Torrance od začátku na čele napsáno Pozor, vraždící maniak!¹³⁵ Stephen King navrhoval místo Nicholsona obsadit Michaela Moriartyho.¹³⁶ K. Newman napsal: „*The Shining je labyrintem jímž je možné procházet více cestičkami. Film a román postupují různými cestičkami, které se na některých křižovatkách protínají a jiné záchytné body mají [...]*“.¹³⁷

Zajímavostí v knize jsou Kingovy autobiografické rysy. Pominu-li získání námětu, kterým jsem se zabývala v podkapitole 5.2. Osvícení. V knize zjistíme že Jack Torrance píše na psacím stroji Underwood, což je první Kingův psací stroj. King také používá zvláštní obraty jako: „*Přesto ho zvědavost svrběla, jako by se popálil škumpou na nějakém nepravděpodobném místě.*“¹³⁸ Takovéto přirovnání učinil, protože sám dobře ví, jaké je to se touto rostlinou popálit, když byl malý popálil si škumpou jedovatou hýždě.¹³⁹

Overlook je hotel, který je zlý bez nějakého důvodu nebo by se dalo říct, že se v něm stalo tolik špatných událostí, že se zlým stal díky negativním energiím, které v něm zanechala smrt v průběhu let. Kubrick, ale zřejmě potřeboval nějaké vysvětlení, proč je v hotelu tolik zla. Sám King mu vyčítá, že příliš mnoho přemýšlí.¹⁴⁰ Ve filmu se tedy objeví informace, že je hotel postaven na indiánském pohřebišti. To mělo zřejmě zodpovědět dotazy, proč se v hotelu dějí nadpřirozené věci.¹⁴¹ Kubrickův perfekcionalismus je známý. Film byl natáčen a upravován tři roky. Shelley Duvall nechal jednu scénu opakovat sto dvacet sedmkrát. Tím se dostal snímek do Guinnessovy knihy rekordů, jako film s největším počtem klapek.¹⁴²

Pokud mám přirovnat Kubrickův snímek k nějakému adaptačnímu postupu, volila bych přístup Dudleyho Andrewa. Z jeho vymezení tří možných způsobů adaptace, se na *Osvícení* z roku 1980 nejvíce hodí transformace. Takovéto adaptace

¹³⁵ ŠŤASTNÁ, Barbora. Král hrůzy. *Premiére*. 2003, roč. 4, č. 7, s. 56.

¹³⁶ ROGAK, Lisa. *Stephen King: mistr strachu*. s. 174.

¹³⁷ ADAMOVIČ, Ivan. *Encyklopedie fantastického filmu*. s. 124.

¹³⁸ KING, Stephen. *Osvícení*. s. 162.

¹³⁹ KING, Stephen. *O psaní*. s. 23.

¹⁴⁰ NEFF, Ondřej. Královské jméno i úspěch. *Lidové noviny*. roč. 20, č.221, s. 11.

¹⁴¹ *501 filmů, které musíte vidět*. s. 194.

¹⁴² Filmová adaptace Stephena Kinga: prokletí rudého béčka. In: *25fps* [online]. [cit. 2013-04-19]. Dostupné z: <http://25fps.cz/2009/filmova-adaptace-stephena-kinga-prokleti-rudeho-becka/>

zachovávají věrnost buď textu, nebo duchu příběhu. Pokud je zachován text, objevují se ve filmu ty samé postavy, vztahy a základní prvky narace. V takovém případě bývá duch knihy pozměněn.¹⁴³ Filmové osvícení nám nabízí stejné postavy jako předloha- Jack, Wendy, Danny, Halloran a Ullman. Pouze Watson (údržbář) ve filmu chybí, což je ale pochopitelné. Watson totiž vysvětluje Jackovi, jak se starat o kotel. Kubrick problémy s kotlem vypustil a tím pádem nebyla nutná postava Watsona. Vztahy také zůstaly nepozměněny. Jack a Wendy jsou manželé, mají syna Dannyho. Dick Halloran se stane Dannyho přítelem. Ullman je nadřízeným Jacka. Co se týče základních prvků narace myslím, že Kubrick více méně obstál. Základem je, že se rodina přijíždí starat o hotel. Overlook je zlé místo plné duchů, které chce získat Dannyho duši. Jack zešílí a pokusí se zabít svoji rodinu, ale místo toho nakonec sám zemře. V základu Kubrick příběh splnil a odlišnosti v konkrétních scénách jsou uvedeny výše. *Osvícení* je tedy věrné liteře a liší se duchem příběhu. Jak již bylo zmíněno, divák by od začátku neměl čekat, že bude Jack Torrance vraždící maniak. Atmosféra příběhu je založená právě na Jackově vnitřním boji s hotelem. Jack dlouhou dobu odolává svodům Overlooku. Postupně přicházejí výbuchy vzteku, obviňování ostatních s následnými omluvami a touha po alkoholu. I když mu hotel ještě nenabídl nic ze svých imaginárně-reálných zásob kořalky J. Torrance žvýká prášky na kocovinu a pomalu se mu vrací jeho opilecké návyky (otírání si rtů). Odolávání se mu daří do posledních osmdesáti stránek knihy, kdy ho hotel poprvé opije. Právě tento vývoj ve filmu chybí. Snímek v nás vyvolává dojem, že i kdyby se žádná cesta do Overlooku nekonala, stejně by si dal Jack dvě skleničky a zabil by svoji rodinu, protože mu nedokazuje dostatečnou úctu. Kubrickův Jack má jasno a hotelu se nebrání. Nechá se plně pohltit a bez zaváhání jde zabít to, co by mu mělo být nejdražší. Kingův Jack i v posledních minutách svého života na chvíli procítá ze sevření hotelu s prosbou, aby Danny utekl a řekne mu, že ho má rád.

Osvícení je, víc než cokoli jiného, příběhem o alkoholismu. Autobiografické prvky, které si zprvu King neuvědomoval, jsou zde jasné. King jako alkoholik zřejmě svedl nevědomě svůj problém na něco postavené mimo jeho osobu, tedy Overlook. Proto je hlavním duchem příběhu boj člověka se svojí závislostí, která ho sžírá. To nám, ale Kubrick nepředložil. *Osvícení* je jedním z neuznávanějších a nejzvláštnějších hororů, ačkoliv hlavní myšlenku nesplňuje. Myslím si, že hororová

¹⁴³ HELMANOVÁ, Alicja. *Tvořivá zrada: filmové adaptace literárních děl*. s. 135.

podstata knihy neleží v nadpřirozenu, ale v lidské slabosti a nemožnosti překonat závislost, ať už jakoukoliv.

7.2 Osvícení: porovnání knihy s filmovou adaptací z roku 1997

Pokud zůstaneme u adaptačních postupů Dudleyho Andrewa, tak *Osvícení* z roku 1997 spadá do postupu křížení. Při procesu křížení je originální text zachován v nejvyšší možné míře.¹⁴⁴ Kingova nespokojenost s Kubrickovou adaptací byla zmíněna již výše. Rozhodl se tedy napsat vlastní scénář k *Osvícení*. Tato adaptace vznikla jako televizní film na pokračování. Jelikož psal scénář sám King, dalo se očekávat, že snímek bude v podstatě doslovnou adaptací. Kniha mohla být ve filmu lépe zachycena hlavně díky tomu, že má snímek dohromady přibližně čtyři a půl hodiny.

I přestože je filmový snímek především Kingovým počinem, objevují se v něm malé nesrovnalosti. Například D. Grady, jenž byl v minulosti správcem Overlooku (příloha 11.2.2), má mít manželku a dvě dcery. To jsou holčičky, které v Kubrickově verzi na chodbách hotelu straší. Ve verzi zrežirované Mickem Garrisem nemá Grady ani manželku ani děti. Nevím, jaký mohl mít King důvod, je ze scénáře vypustit. Snad chtěl vyjádřit nesouhlas s tím, že Kubrick je do adaptace zahrnul i přesto, že je King ve své knize nenechal děsit obyvatele Overlooku. Toto by možná mohlo být důvodem, proč byly nakonec vypuštěny úplně. Žena z pokoje 217 (příloha 11.2.10) se v této verzi nepředávkovala léky, ale podřezala si žíly. Rozdíl je v tom, že žena z předlohy se zřejmě původně zabít nechtěla, ale pouze tvrdě usnula ve vaně.¹⁴⁵ Další odlišnost se týká Dannyho (příloha 11.2.4) schopností. V knize ovládá telepatii a jasnovidectví, ale ve filmové verzi z roku 1997 mu byla přidána jakási telekineze. Není to taková telekineze, jakou ovládá Carrie Whiteová. Danny Torrance umí rozbíjet předměty, ale nesnaží se o to, přichází to jen, jako důsledek přílišného soustředí. King chtěl ve filmu pravděpodobně zdůraznit Jackův alkoholismus, a proto ve scénáři patrně přibyly scény, kdy chodí Jack Torrance na setkání anonymních alkoholiků. Poslední dvě scény filmu jsou zcela navíc. Danny si

¹⁴⁴ HELMANOVÁ, Alicja. *Tvořivá zrada: filmové adaptace literárních děl*. s. 135.

¹⁴⁵ KING, Spethen. *Osvícení*. s. 28.

přichází pro maturitní vysvědčení a my si můžeme všimnout, že je to Tony. V této filmové verzi je postava „imaginárního“ kamaráda Dannyho zastoupena hercem. Tony ve filmu působí, ale jaksi groteskně, protože poletuje nad zemí (příloha 11.2.15). Část snímku odehrávající se na předávání maturitních vysvědčení má opodstatnění. To že je Tony vlastně Danny, nám v předloze vysvětlí vypravěč¹⁴⁶. To ale u filmu nelze a proto nám Garris s Kingem předložili takovéhle vysvětlení. V úplně poslední scéně se nám nabízí pohled na rozbořený Overlook a ceduli sdělující znovuvýstavbu hotelu.

Oproti Kubrickově adaptaci tato obsahuje převážnou většinu příběhu předlohy. Nechybí zde znovuoživené vosy, nebezpečná hadice, keřová zvířata, nalezení sešitu s výstřižky, výtah plný konfět ani prezidentské apartmá, ve kterém byl zabit šéf mafie. Snímek také nepostrádá vyjížďky do města, kam jezdí Torrancovi, ještě než napadne sníh. Vidíme i Dannyho, jak se zatvrzele snaží, co nejrychleji naučit číst. Nejsme ochuzeni ani o vědomí toho, že se Jack a Wendy (příloha 11.2.6) milují, ale hlavně od začátku víme, že je Jack Torrance bývalý alkoholik, který udělal pár zásadních chyb. Jednou je zlomení synovy paže a druhou je zbití studenta, který mu prořízl pneumatiky u auta. Tohle vše je nám sděleno a dokonce se dozvíme, že J. Torrance všeho opravu lituje a snaží se být dobrým manželem a otcem. Proměna Jacka v šílence probíhá opravdu pozvolně. Nejprve se mu vrací alkoholické zvyky, jako otírání si úst kapesníkem a žvýkání prášků na bolest hlavy s tím, že v hotelu žádný alkohol zprvu není. Postupně začíná být podrážděnější a výbušnější, až nakonec zešílí. Overlook ho opije a následně ovládne jeho mysl. V Kubrickově verzi nevíme, že je Jack opilý, sice pije na baru, ale když vejde do salonku Wendy, vše zmizí a to včetně alkoholu. Stanley Kubrick tím zdůraznil, že vše v hotelu je imaginární. Garrisova Wendy drží flašku whisky v rukou a Jack se viditelně opil na mol. Finále je také věrné knize, Jack má roqueovou palici (příloha 11.2.8), kterou brutálně zbije Wendy a Dicka Hallorana. Hotel Overlook stejně jako v předloze, končí s výbuchem kotle a Dick, Wendy a Danny ujíždějí pryč.

Garrisovi a Kingovi se povedlo ve snímku ukázat, že Jack Torrance byl z počátku normální muž. Dokonce dokázali i vyzdvihnout problematiku alkoholismu. Jako adaptace je tento televizní film téměř dokonalý, ale pokud se zaměříme na jeho kvalitativní stránku, není to tak slavné. Keřová zvířata jsou pro svoji počítačovou

¹⁴⁶ KING, Spethen. *Osvícení*. s. 380.

animaci až vtipná (příloha 11.2.16), stejně tak hadice i zmiňovaný poletující Tony. Atmosféra je zničená nevyšperkovanými dialogy. Například když Jack Torrance stojí nad Dannym s úmyslem ho ubít palicí, řekne chlapci: *“Já vím, cos tu prováděl, já jsem totiž nespádnul z jahody, víš?”*¹⁴⁷ Film je plný podobných vět, které spíš rozesmějí, než aby člověka vtáhly více do děje. Tohle vše ale zřejmě pramení z toho, že Kingova tvorba je děsivá právě proto, že si musíme většinu věcí představit sami.

7.3 Carrie: porovnání knihy s filmovou adaptací z roku 1976

První vydaná kniha Stephena Kinga má 171 stránek. Je to vlastně polovina rozsahu, jaký je u tohoto autora později běžný. Součástí knihy jsou novinové výstřižky, výpovědi svědků, policejní hlášení, psychologické studie zaměřené na Carrie Whiteovou, ale i úryvky z knihy Sue Snellové (jedna z hlavních postav). Tyto vsuvky byly z filmu vyjmuty a De Palma nám nabízí nerušený celistvý příběh.

Sissy Spacek zahrála Carrie Whiteovou bravurně, o čemž také svědčí nominace na Oscara v kategorii nejlepší herečka v hlavní roli. Film byl též oceněn Velkou cenou na Festivalu fantastického filmu v roce 1977 v Avoriaz.¹⁴⁸ Zajímavostí je, že Sissy přišla původně na konkurz na postavu ve vedlejší roli (měla hrát buď Sue Snellovou nebo Chris Hargensenovou). De Palma si ji ale vyžádal pro hlavní roli Carrie. Snímek se Kingovi velice líbil a také mu pomohl prodat velké množství knih.¹⁴⁹

Carrie bychom mohli zařadit do adaptačního postupu zvaného komentář. Tento postup je součástí vymezení Geoffreyho Wagnera. Jako komentář lze označit filmovou adaptaci, ve které je originální dílo v určitých místech poupraveno, ale původní smysl příběhu je nepozměněn.¹⁵⁰

Mezi části knihy, které byly vynechány nebo změněny, můžeme zařadit následující. Otec Carrie podle Kingovy adaptace zemřel, De Palma ho nechal utéct s jinou ženou. Carrie Whiteová měla telekinetické schopnosti už od mala. V předloze figuruje vzpomínka na její dětství, kdy přivolala „kamenný déšť“, jenž zničil pouze dům Whiteových. Byl to důsledek křiku Margaret Whiteové, která se zlobila, že její

¹⁴⁷ *Osvícení* [film]. Režie Mick Garris. 1997.

¹⁴⁸ ADAMOVIČ, Ivan. *Encyklopedie fantastického filmu*. s. 32.

¹⁴⁹ ROGAK, Lisa. *Stephen King: mistr strachu*. s. 138–139.

¹⁵⁰ HELMANOVÁ, Alicja. *Tvořivá zrada: filmové adaptace literárních děl*. s. 134.

dcera viděla sousedčino poprsí („*nečisté polštáře*“ jak nazývá prsa fanaticky věřící matka Carrie). Metrový kříž, který byl jednou z Kingových inspirací, jenž ho dovedly k napsání *Carrie*, v De Palmově snímku chybí. Namísto kříže mají doma Whiteovi dost dekadentní figurku Ježíše, kterému svítí oči. Postava, která byla vypuštěna je otec Chris Hargensonové. Neobsazení této postavy ale příběhu nějak neuškodilo. Funce pana Hargensona leží pouze v tom, že vyhrožuje řediteli školy soudem, protože byl Chris zakázán vstup na maturitní ples. Billy Nolan (John Travolta) by měl být krutý, zvrácený výrostek. Travolta, ale spíše působí, jako hlupák, který udělá pro ženu cokoli. Chris ho pod sexuálním nátlakem poprosila, aby společně zesměšnila Carrie a on, vše odsouhlasí. Kingův Billy nepotřebuje sliby a popostrkování, sám se pro plán nadchne a s chutí zabijí a podřezává prasata pro získání dostatečného množství krve, která bude ve finále vylita na C. Whiteovou. Nedělá to kvůli Chris, ale pro své vlastní pokřivené potěšení. Carrie W. by si měla původně ušít na ples rudé šaty, které jsou však ve filmu růžové. Myslím si, že důvodem bude vizuální efekt, který vytvořila prasečí krev na světlé látce. Kdyby měla Carrie červený oděv, nevypadalo by to tak tragicky. Sue Snellová se v De Palmově verzi rozhodne jít podívat na ples, jak to jejímu příteli jde s Carrie (Sue poslala svého kluka Tommyho Rosse na ples s Carrie, jako náhradu za to, že se k ní chovala špatně ve sprchách, když dostala svojí první menstruaci). Ve filmu vidí, co se chystá Chris a Billy provést, ale je vyhozena tělocvikářkou. V předloze Sue čeká doma a vychází z pokoje až v tu chvíli, kdy z dálky vidí výbuch školy. Ještě před scénou s prasečí krví Tommy a Carrie tančí a při tanci ji Tommy políbí. To sice v knize není, ale v myšlenkách to Tommy udělat chtěl. King nechal Chris a Billyho připravit dva kyblíky s krví. Ve snímku naplnili jen jeden, který na Carrie mířil. Stephe King měl zřejmě v úmyslu dvěma kýbly naznačit to, že když Tommy přišel na ples s Carrie, už nepatřil do školní elity. To by v nás mělo vzbudit pocit, že je mládež na středních školách povrchní. Po masakru na maturitním plese by měla Carrie ještě zapálit většinu městečka a mířit domů. Speciální efekty, které by musely být použity na tyto scény, byly v té době příliš drahé, a proto jsou vynechány.¹⁵¹ Carrie zamíří tedy rovnou domů, kde na ni čeká matka, s úmyslem zabít jí. Margaret (přílohy 11.3.3) Carrie pobodá. Carrie by se měla bránit tak, že způsobí matce infarkt, namísto toho nám De Palma naservíroval scénu v níž Carrie telekineticky zapíchne

¹⁵¹ ROGAK, Lisa. *Stephen King: mistr strachu*. s. 139.

do své matky sedm nožů tak, že nakonec vypadá jako Ježíš na kříži (příloha 11.3.10). S vědomím toho, že zabila svojí matku, zboří Carrie dům a nechá se v jeho troskách pohřbít zaživa. Tento konec je změněný. Carrie Whiteová po vraždě paní Whiteové odchází ničit další části města, ale na následky pobodání umírá. Ještě před jejím posledním vydechnutím jí najde Sue.

Snímek se přímo zabývá otázkami puberty a fyzickými změnami zcela nekompromisně. Film je ale natočený tak úchvatnou technikou, že *Carrie* má zajištěné místo mezi nejvíce emocionálně působivými snímky svého žánru.¹⁵² Ve filmu byla však vynechána ještě jedna záležitost. Tou je fakt, že se Carrie a Tommy stali králem a královnou plesu s rozdílem jediného hlasu. Hlasovali totiž pro sebe. Kdyby tak neučinili, nestali by se obětí „žertu“. To ale na samotný příběh nemá žádný vliv. Hlavní je, že příběh v nás dokáže vzbudit pocity lítosti. Když se díváme na film, nepociťujeme ke Carrie nenávisť, ale chápeme, proč vše udělala. Sissy Spacek bravurně předvádí velkou škálu emocí. Po vyhlášení krále a královny plesu je Carrie tak šťastná, že i když víme, že film nedopadne dobře, musíme se usmát a přejeme jí ty chvilky pomíjivého štěstí.

Mezi zajímavosti můžeme zařadit to, že se Carrie narodila 21. září.¹⁵³ Stephen King pro ni zvolil stejný datum narození, jako má on sám.

7.3 *Carrie*: porovnání knihy s filmovou adaptací z roku 2002

Carrie z roku 2002 lze také zahrnout do adaptačního postupu komentáře. Jedná se o televizní film a je to spíše remake De Palmovi *Carrie*. Snímek sice obsahuje některé části knihy, které v původní filmové verzi nebyly, ale pozornému divákovi neuniknou věci, které byly v první verzi navíc (některé nebyly zmíněny, protože pro samotný příběh nejsou důležité) a obsahuje je i adaptace z roku 2002. Možná se režisér snažil o lepší natočení příběhu, ale TV film nakonec vykrádá De Palmův snímek. Navíc jsou některé scény přehnané, zřejmě s očekáváním, že budou více hororové.

Tato adaptace obsahuje policejní výslechy, které De Palma do své adaptace nezahrnul. Policista vyslýchá Sue Snellovou, ale i slečnu Desjardinovou

¹⁵² 501 filmů, které musíte vidět. s. 190.

¹⁵³ KIGN, Stephen. *Carrie*. s. 15.

(tělocvikářka), která v Kingově knize zemře. Jednou z prvních telekinetických aktivit, kterou Carrie vyvine je převrnutí popelníku v kanceláři ředitele. Ředitel si myslí, že ho postavil moc blízko k okraji, takže tomu nevěnuje větší pozornost.¹⁵⁴ Ve druhé adaptaci pohne Carrie těžkým stolem o metr. Stejně tak chlapec, který pokřikuje na Carrie, by měl jen spadnout z kola, ale v této verzi vyletí několik metrů do vzduchu i s kolem.

De Palmovou scéna navíc bylo Carriino vyhledávání pojmu telekineze. Zatímco De Palmova Carrie se probírá lístkovým katalogem, nová Carrie hledá na internetu. Další část filmu, kterou použil Carson z první adaptace, je nákup rtěnky. Carrie si vybírá v obchodě rtěnku a testery otírá intimní vložkou, což je úplně zbytečný akt. Kingova Carrie si původně sice myslela, že jsou vložky k otírání make-upu, ale vložit tuto scénu do oné části filmu, kdy už je obeznámena s menstruačními potřebami, je scestná (příloha 11.3.6). Dále má Carrie v obou snímcích růžové šaty. Další uloupenou scénou z první verze filmu je to, že se jde Carrie po maturitním plese vykoupat. Odlišným záměrem se stává pokus Margaret Whiteové (příloha 11.3.4), která se snaží dceru ve vaně usmrtit. Reakcí na pokus matky o utopení dcery, je to, že jí Carrie W. způsobí infarkt. Od této chvíle se podoba s knihou i původním filmem rozchází. C. Whiteová totiž vše přežije a Sue Snellová ji schová v troskách školy a nakonec jí odveze pryč z města, aby začala nový život.

David Carson (režisér *Carrie* z roku 2002) svůj film obohatil o již zmíněný „kamenný déšť“.¹⁵⁵ Destrukce města je v tomto snímku vyobrazena. Boužel není tak ohromná jako knižní, ale díky menším nákladům za zvláštní efekty mohla být natočena alespoň zčásti. Co, ale nelze novější verzi Carrie vytknout je fakt, že Billy Nolan je v tomto snímku opravdu psychopatický.

Carrie (2002) je navzdory všemu obstojným filmem, který se nemůže rovnat De Palmově verzi, jelikož Carson měl alespoň snahu, zahrnout do filmu více informací z knihy. Musíme mu, však naneštěstí vyčíst onen nešťastný „happy endový“ konec. Přežití Carrie zničí celou dosavadní atmosféru filmu. U obou filmů hrají Carrie krásné hubené herečky, avšak Kingova Carrie by měla být obtloustlá,

¹⁵⁴ KING, Stephen. *Carrie*. s. 18–19.

¹⁵⁵ KING, Stephen. *Carrie*. s. 9.

uhrovitá a ošklivá.¹⁵⁶ Nestačí si jen obléci plesové šaty, aby skutečně vypadala jako královna plesu (přílohy 11.3.1 a 11.3.2).

8 Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo přinést ucelený přehled adaptačních teorií a osvětlit problematiku filmových adaptací tak, jak se jí věnují vybraní autoři. Obecně jsme se zaměřili na vymezení pojmu „*filmové adaptace*“ a ve stručnosti na její historický vývoj. V bakalářské práci byly také popsány vztahy i rozdíly mezi knihou a filmem. Teoretická část práce též obsahuje charakteristiku toho, jak vnímá adaptaci čtenář předlohy a jak na ní pohlíží nezasvěcený divák. Do této části dokumentu jsou zahrnuty i různé metody vytváření filmových adaptací. V poslední části práce jsou použity postupy Geoffreyho Wagnera a Dudley Anderewa.

Čtvrtá kapitola obsahuje životopis Stephena Kinga. Kapitola je rozdělena na části pro lepší přehlednost. Životopis je sestaven chronologicky. Nejprve zjišťujeme spisovatelovy důležité zážitky z mládí a postupně se přesouváme do přítomnosti. Tento životopis je uceleným přehledem autorova života. Jelikož je Stephen King autor hororových příběhů následuje po této kapitole stručné vymezení hororového žánru. Dílo spisovatele je značně ovlivněno a inspirováno Kingovým životem. Autor nachází nápady na knihy v nejobyčejnějších věcech běžného dne a dokáže z nich vytvořit velkolepé hororové dílo. Proto bylo potřeba před vlastní analýzou a komparací *Osvícení* a *Carrie* ukázat z jakého základu takto díla vzešla.

Cílem poslední části bakalářské práce bylo podat vlastní ucelené pojednání o odlišnostech mezi literárními předlohami a jejich adaptacemi. Jako knihy, které byly porovnávány se svými filmovými verzemi, byla vybrána díla *Osvícení* a *Carrie*. K oběma knihám byly natočeny dvě adaptace. Při komparaci knihy *Osvícení* se stejnojmenným filmem z roku 1980 (režie S. Kubrick) bylo zjištěno, že ač je snímek uznáván, není příliš dobrou adaptací Kingovi předlohy. Na tento film byla použita metoda Dudleyho Anderewa zvaná *transformace*, která se vyznačuje tím, že původní dílo zachovává věrnost buď duchu knihy, nebo jejímu textu. Při komparaci bylo

¹⁵⁶ KING, Stephen. *Carrie*. s. 10.

zjištěno, že Kubrickova verze *Osvícení* zachovává věrnost předloze pouze v textu. Kniha je ale především o problémech alkoholismu, které nebyly ve snímku z roku 1980 vyzdvihnuty, a tudíž původní smysl díla byl potlačen. Druhá verze *Osvícení* (režie Garris) byla natočena jako čtyř a půl hodinový televizní film, rozdělený na tři části. Na tento snímek byla opět použita metoda D. Anderewa, ale k tomuto filmu se hodí postup *křížení*. Metoda *křížení* se vyznačuje tím, že je originální text, zachován v co největší možné míře. Garrisovo *Osvícení* obsahuje všechny podstatné aspekty knihy, bohužel groteskní zvláštní efekty a neznámé herecké obsazení nedovolují filmu umístit se mezi nejlepšími Kingovými adaptacemi. Na knihu *Carrie* byly použity metody Geogffreyho Wagnera. Pro obě filmové verze se nejvíce hodí jeho postup zvaný *komentář*. Při tomto postupu režisér vědomě změní některé části předlohy. *Carrie* z roku 1976 (režisér De Palma) je kultovním snímkem stejně jako původní *Osvícení*. De Palmova verze, pohybující se kdesi mezi středoškolským dramatem a hororem, sice neobsahuje některé scény, ale v podstatě nám předvádí ucelený příběh s Kingovskou atmosférou. *Carrie* z roku 2002 je také uceleným příběhem, který se ale liší koncem snímku. Dále v podstatě vykrádá De Palmovu verzi, protože obsahuje scény, které se nenacházely v Kingově předloze, ale ve snímku z roku 1976 jsme je mohli vidět.

Je zřejmé, že žádná filmová adaptace nemůže být doslovná, ať už je příčinou omezenost délky běžného filmového snímku nebo nemožnost převést na filmové plátno každou spisovatelovu pohnutku. Dokonce i *Osvícení* (1997), které je velmi věrné své předloze, neobsahuje vše, co by bylo potřeba, aby se vyrovnalo knize.

S přihlédnutím k výše uvedeným výsledkům, lze ve zkratce říci, že *Osvícení* z roku 1980 neobstálo jako dobrá adaptace, ale je skvělým filmem. Verze z roku 1997 je sice dobrým přenosem knihy na filmový pás, ale po kvalitativní stránce je průměrným filmem. Oba dva snímky *Carrie* spadají do adaptační metody *komentář*, avšak *Carrie* z roku 1976 je uměleckým dílem, zatímco její adaptace z roku 2002 je pouze špatným odrazem De Palmovy verze a navíc s nově, ale špatně vymyšleným koncem.

9 Použitá literatura

Knihy:

- *501 filmů, které musíte vidět.* Praha: Slovart, 2011, 544 s. ISBN 978-80-7391-507-0.
- ADAMOVIČ, Ivan. *Encyklopedie fantastického filmu.* 1. vyd. Praha: Cinema, 1994, 224 s. ISBN 80-901-6753-5.
- BERNARD, Jan. Pavla FRÝDLOVÁ. *Malý labyrint filmu.* 1. vyd. Praha: Albatros, 1988, 507 s.
- *Causa slavní.* vyd. 1. V Praze: TP, 2000, 210 s. ISBN 80-861-3869-0.
- *Iluminace: časopis pro teorii, historii a estetiku filmu.* Praha: Národní filmový archiv, 2010, roč. 22, č. 3, 208 s. ISSN 0862-397X.
- KING, Stephen. *Carrie.* Vyd. 2., rev. Překlad Ivan Němeček. Praha: Beta, 2007, 171 s. ISBN 978-80-7306-318-4.
- KING, Stephen. *O psaní.* Vyd. 1. Praha: BETA, 2002, 222 s. ISBN 80-730-6037-X.
- KING, Stephen. *Osvícení.* 1. vyd. Překlad Ivan Němeček. Plzeň: Laser, 1993, 404 s. ISBN 80-856-0158-3.
- KING, Stephen. *Stephen King jde do kina.* Vyd. 1. Praha: Beta, 2010, 389 s. ISBN 978-80-7306-449-5.
- LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Průvodce literárním dílem: výkladový slovník základních pojmů literární teorie.* Vyd. 1. Jinočany: H & H, 2002, 355 s. ISBN 80-7023-062-2.

- MAREŠ, Petr. SZCZEEPANIK, Petr. *Tvořivé zrady: současné polské myšlení o filmu a audiovizuální kultuře*. Vyd. v ČR 1. Praha: Národní filmový archiv, 2005, 500 s. Sborník filmové teorie, 3. ISBN 80-700-4119-6.
- MOCNÁ, Dagmar et al. *Encyklopedie literárních žánrů*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2004, 699 s. Albatros Plus. ISBN 80-718-5669-X.
- MONACO, James. *Jak číst film: svět filmů, médií a multimédií : umění, technologie, jazyk, dějiny, teorie*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2004, 735 s. Albatros Plus. ISBN 80-000-1410-6.
- MRAVCOVÁ, Marie. *Literatura ve filmu*. 1. vyd. Praha: Melantrich, 1990, 192 s. ISBN 80-702-3062-2.
- NEFF, Ondřej. Jaroslav OLŠA. *Encyklopedie literatury science fiction*. Praha: AFSF, 1995, 555 s. ISBN 80-857-8790-3.
- ROGAK, Lisa. *Stephen King: mistr strachu*. V Praze: XYZ, 2010, 405 s. ISBN 978-80-7388-297-6.
- THOMPSON, Kristin, BORDWELL, David. *Dějiny filmu: přehled světové kinematografie*. 2., opr. vyd. Překlad Helena Bendová. Praha: Akademie múzických umění, 2011, 827 s. ISBN 978-80-7331-207-7.

Články:

- ADAMOVIČ, Ivan. Anatomie nenávisti. *Ikarie*. 1993, roč. 4, č. 7, s. 59. ISSN 1210-6798.
- BALDÝNSKÝ, Tomáš. Stephen King. *Reflex*. 1996, roč. 7, č. 16, s. 52-55. ISSN 0862-6634.

- BENEŠ, Pavel. Král Stephen: "Chci lidem nahnat hrůzu, probudit fobie ukryté hluboko v nás.". *Premiéra*. 1995, roč. 6, č. 3, s. 8-9.
- BENEŠ, Pavel. Pilný genius Stephen King. *Ikarie*. 2000, roč. 11, č. 10, s. 48-49. ISSN 1210-6798.
- KING, Stephen. Psaní je dost fajnová práce, nemusíte zvedat těžké předměty. *Lidové noviny*. 3.2. 2001. roč. 14, č. 29, příl. Neděle, s. 28-29. ISSN 0862-5921.
- NEFF, Ondřej. Královské jméno i úspěch. *Lidové noviny*. 21. 9. 2007, roč. 20, č. 221, s. 11. ISSN 0862-5921.
- Nejlepší adaptace Stephena Kinga. *Cinema*. 2000, roč. 10, č. 3, s. 63. ISSN 1210-132X.
- Stephen King. *Cinema*. 1995, roč. 5, č. 7, s. 39-40. ISSN 1210-132X.
- ŠLAJCHRT, Viktor. Osvícení. *Mladá fronta Dnes*. 16.10. 1993, roč. 4, č. 241, příl. Víkend, s. 5. ISSN 1210-1168.
- ŠŤASTNÁ, Barbora. Král hrůzy. *Premiére*. 2003, roč. 4, č. 7, s. 54-57. ISSN 1212-8899.

Elektronické zdroje:

- Aktuálně. cz dostupné z <http://www.aktualne.centrum.cz>
- Česká bibliografická databáze (ČBDB) dostupné z <http://www.cbdb.cz>
- Česko-Slovenská filmová databáze (ČSFD) dostupné z <http://www.csfd.cz>
- Internetový časopis o filmu a nových médiích dostupné z <http://www.25fps.cz>

- Internetové literární noviny dostupné z <http://www.literarky.cz>
- Stephen King: 1. československý web krále moderního hororu dostupné z <http://www.stephenking.kbx.cz>
- Oficiální stránky Stephena Kinga dostupné z <http://www.stephenking.com>

Filmy:

- *Carrie* [Carrie] [film]. Režie Brian De Palma. USA, 1976.
- *Carrie* [Carrie] [film]. Režie David Carson. USA/Kanada, 2002.
- *Osvícení* [The Shining] [film]. Režie Mick Garris. USA, 1997.
- *Osvícení* [The Shining] [film]. Režie Stanley Kubrick. USA, 1980.

10 Summary

The bachelor's work with the title Films adaptation literary templates: choice opuses from creation of Stephen King is busy of films adaptation generally in the first part. The difference between film picture and literary opus is presented in the work. The next is here concerned about different perception of the film adaptation by the reader who comes to the cinema with consciousness of this that he wants to see adaptation of the book which he knows and by the viewer who didn't read a template. The possible methods creating films adaptations are part of document too. Next section of the bachelor's work is focused on Stephen King's life and his opuses. For own comparison literary template with film picture was choiced two opuses of S. King – The Shining and Carrie. Every book was compared with two pictures – Carrie from year 1976 and 2002 and with The Shining from year 1980 and 1997. Every this adaptation including own definition of this how they are differing with a literary opus may in the story or meaning of opus. The next is each from adaptations classifying to possible adaptation process. We came to the conclusion that original version The Shining is amazing film experience but as an adaptation is not accurate and with template is differing especially in the spirit of the story. New version The Shining is compared to this an adaptation more exact but as a film lower quality. Both two Carrie are good adaptations from which was removed some sequences. De Palma's Carrie is a cult film in which given to financial opportunities didn't possible to create all special effects (as is a fire of a half of small town). Carrie from year 2002 is television film which is very exaggerated and it don't save own quality either sequences which wasn't possible to used in De Palma's version. Additionally is in that used a big part of De Palma's ideas which weren't in the King's opus.

11 Přílohy

V závěru práce jsou vloženy přílohy, týkající se údajů o vybraných filmových snímcích a dále obrázky, které jsem osobně „vystříhala“ ze zmíněných filmů.

11.1 Příloha- Bližší údaje o vybraných filmových snímcích, Osvícení

Osvícení, 1980

Originální název: The Shining, USA

Režie: Stanley Kubrick

Scénář: Stanley Kubrick a Diane Johnsonová

Hudba: Wendy Carlos

Hrají: Jack Nicholson (Jack Torrance), Shelley Duvall (Wendy Torranceová), Danny Lloyd (Danny Torrance) a Scatman Crothers (Dick Halloran).

Délka filmu: 119 minut (prodloužená verze 146 minut)¹⁵⁷

Osvícení, 1997

Originální název: The Shining, USA (TV film)

Režie: Mick Garris

Scénář: Stephen King

Hudba: Nicholas Pike

Hrají: Steven Weber (Jack Torrance), Rebecca De Mornay (Wendy Torranceová), Courtland Mead (Danny Torrance), Malvin Van Peebles (Dick Halloran), Will Horneff (Tony).

Délka filmu: 3x91 minut.¹⁵⁸

¹⁵⁷ ADAMOVIČ, Ivan. *Encyklopedie fantastického filmu*. s. 123.

¹⁵⁸ Česko-Slovenská filmová databáze. In: [online]. [cit. 2013-04-19]. Dostupné z:

11.2. Příloha- Bližší údaje o vybraných filmových snímcích, Carrie

Carrie, 1976

Originální název: Carrie, USA

Režie: Brian De Palma

Scénář: Lawrence D. Cohen

Hudba: Pino Donaggio

Hrají: Sissy Spacek (Carrie Whiteová), Piper Laurie (Margaret Whiteová), Amy Irving (Sue Snellová), William Katt (Tommy Ross), Nancy Allen (Chris Hargensenová), John

Travolta (Billy Nolan).

Doba trvání: 97 minut.¹⁵⁹

Carrie, 2002

Originální název: Carrie, USA/Kanada

Režie: David Carson

Scénář: Bryan Fuller

Hrají: Angela Bettis (Carrie Whiteová), Patricia Clarkson (Margaret Whiteová), Kandyse McClure (Sue Snellová), Jesse Cadotte (Tommy Ross), Emilie De Ravin (Chris Hargensenová), Tobias Mehler (Billy Nolan).

Doba trvání: 127 minut.¹⁶⁰

¹⁵⁹ ADAMOVIČ, Ivan. *Encyklopedie fantastického filmu*. s. 32.

¹⁶⁰ Česko-Slovenská filmová databáze. In: [online]. [cit. 2013-04-19]. Dostupné z:

11.2 Příloha: fotografie z filmů Osvícení

11.2.1 Overlook 1980

11.2.2 Overlook 1997

11.2.3 Danny 1980

11.2.4 Danny 1997

11.2.5 Wendy 1980

11.2.6 Wendy 1997

11.2.7. Šílený Jack 1980

11.2.8 Šílený Jack 1997

11.2.9 pokoj 237 1980

11.2.10 pokoj 217 1997

11.2.11 výtah 1980

11.2.12 holčičky 1980

11.2.13 Jackova smrt 1980

11.2.14 Jackova smrt 1997

11.2. 15 Tony 1997

11.2.16 Keřová zvířata 1997

11.3 Příloha: fotografie z filmů Carrie

11.3.1 upravená Carrie 1976

11.3.2 upravená Carrie 2002

11.3.3 Margaret 1976

11.3.4 Margaret 2002

11.3.5 Carrie ve sprchách 1976

11.3.6 Carrie v obchodě 2002

11.3.7. Carrie na plese 1976

11.3.8 Carrie na plese 1976

11.3.9 Carrie na plese 2002

11.3.10 Smrt Margaret 1976